

SOSIALISTISK

Framtid

04/2013 LØSSALG - KR. 30,-

SOSIAL DUMPING: ANGREP PÅ FAGBEVEGELSEN OG VELFERDSSTATEN

NYLIBERALISMEN OG FRIHETEN, HØYRE OG FRPS MØRKE HISTORIE,
HØYRESTYRET I SVERIGE: ØKTE KLASSKILLER OG SVEKKA VELFERD

Et mindre onde

I Sosialistisk fremtid nummer 1 fra 2005 skreiv Audun Lysbakken artikkelen "Solidaritetsregjering – blindvei eller veiskille?" - en meget interessant analyse om i hvilke situasjoner den radikale venstresida bør støtte en "sentrum-venstrumregjering" og hva som må være grunnlaget for en slik regjerings eksistensberettigelse. Lysbakken skreiv at en av forutsetningene for å gå inn i et slikt samarbeid måtte være kritisk støtte fra sterke sosiale bevegelser, en selvstendig og kampklar fagbevegelse og et folkelig press for endring i progressiv retning, slik opprøret mot høyresidas privatisering og kommersialisering av offentlig sektor og angrep på arbeidsmiljøloven ga grunnlag for i 2005. Lysbakken slo fast at det var viktig å holde fast ved at så lenge kapitalismen består er sosialister i grunnleggende opposisjon til maktforholdene i samfunnet uavhengig av om deres egne sitter i regjering. Samtidig som en må forsvare en slik regjering mot høyrekreftene og kapitalen, er det viktig å kritisere regjeringen åpent når en er uenig med den, og reise radikale og systemoverskridende krav. "Noe annet vil være misforstått lojalitet, og en dødløse for den radikale venstresiden på sikt... Skal en regjeringdeltakelse forsvares må den være mer enn et 'lesser evil'. Det må være et politisk prosjekt som kan erstatte den politiske resignasjon og avmakt som i dag preger mange mennesker, med en tro på forandring."

Lysbakken satte i artikkelen opp noen mål han satte lit til at en rødgrønn regjering ville ha oppnådd innen 2009: Merkbar utjevning av levekår og strammere livsveier for overklassen, avskaffelse av fattigdommen i Norge, aktivt offentlig eierskap, avvisning av EØS-direktiver, redemokratisering av helsevesenet, økte offentlige investeringer, uavhengighet fra Washington og Brussel når det gjelder krig og handelsforbindelser, kamp for likelønn, arbeidstidsreduksjon og arbeiderstyrte bedrifter, en mer human asylpolitikk, ingen oljevirkosomhet i Barentshavet, fjerning av konstantstøtta og legalisering av homofilt ekteskap. Bortsett fra ekteskapsloven har de rødgrønne svikta grandiozt på alle de

forestående punktene. Særlig skammelig er det at det har blitt 15 000 flere fattige barn i Norge siden 2005 og at Norge var blant de mest aktive i den folkerettsstridige angrepskrigen mot Libya i 2011.

Det er likevel klart at en borgerlig valgseier vil være et farlig skritt i feil retning for landet vårt. Interessant nok svarer det store flertallet av velgerne nei på spørsmål om de ønsker lavere skatter, privatisering, kommersialisering og kutt i offentlig sektor. Høyre prøver derfor å selge inn et budskap om at de vil styre på samme måte som dagens regjering, bare bedre. Men det er all grunn til å frykte at en Høyredominert regjering vil gjennomføre store angrep på arbeidernes, bonders, uføres og fattiges rettigheter til fordel for kapitalinteresser og skattelettelser, og svekke og kommersialisere offentlig sektor til fordel for private løsninger. Tidligere har Høyre måttet samarbeide med sentrumspartier som tradisjonelt har hatt en mer sosial profil. Dersom de i stedet kan samarbeide med Fremskrittspartiet, og et nå ultraliberalistisk Venstre som anklager Høyre for å være for veikje i kampen mot fagbevegelsen, vil det være den mest høyrevridde regjeringen vi har hatt i dette landet etter krigen. I Sverige har Høyres søsterparti Moderaterna stått i spissen for radikale angrep på velferdsstaten og fagbevegelsen, med økte sosiale forskjeller og sosial nød som resultat. Det er ingen grunn til å tro at de ikke vil prøve seg på det samme i Norge.

Redaksjonen

Sosial dumping - Roy Pedersen - s.4
Arbeiderpartiet Høyre - Jonas Bals - s. 7
Fremskrittspartiets grumsete opphav - Ronny Kjelsberg - s. 10
Norsk skogbruk - Per Olav Lundeteigen - s. 12
Har Assadregimet brukt kjemiske våpen - Aslak Storaker - s. 14
Intervju med generalsekretæren i Egypts kommunistiske parti - s. 17
Manifest for eit anna europa - s.21
Nyliberalismen og valgfriheten - Regi Theodor Enerstvedt - s. 25
Bokanmeldelse: *Hugo Chavez* av Erik Vold - Terje Enger - s. 29
Bokanmeldelse: *Blåkopi* av Wegard Harsvik - Johan R. Sjöberg - s. 31

SOSIALISTISK
framtid

Sosialistisk fremtid,
Boks 131, N-5804 Bergen.
sosialistiskframtid@bevegelsen.no

ISSN: 1503-6537

Utgiver: Bevegelsen for Sosialisme, Marxistisk forum
Norges Kommunistiske Ungdomsforbund og Forlaget

Marxist A/S.

Redaktør: Aslak Storaker.

Redaksjon: Oscar Dybedahl Aslak Storaker, Henrik Carlsen, Marcos Amano og Aleksander Nordby

Redaksjonen avsluttet: 21.04.13

Signerte artikler står for forfatters regning og representerer ikke nødvendigvis utgiverorganisasjonenes synspunkter.

Oppslag: 700

Trykk: A2G Grafisk AS.

Abonnement på Sosialistisk framtid (fire nummer): Kr.

200. Støtteabonnement: Kr. 300. Medlemskontingent BfS: Kr. 290 (SF inkludert i prisen). Skoleelever/dårlig råd: Kr. 190. Kontonummer for innbetaling av abonnement/kontingent: 0539 15 07653. NB: Ved betaling av kontingent og abonnement vennligst påfør navn og adresse og abonnement eller medlemskap i merknadsfeltet.

Utgis med støtte fra

NORSK KULTURRÅD
Arts Council Norway

“USA har på dette tidspunktet ikkje noko fungerande demokrati.” Tidlegare president Jimmy Carter kommenterer avsløringane til Edvard Snowden (Bilde) om spionasjen frå den usamerikanske etterretningstenesta på borgarar i USA og i andre land. (Foto: Wikipedia)

50 drepne i samanstøytar i Egypt

51 menneske blei drepne og 435 skadde i Kairo etter at militæret i Egypt opna eld mot demonstrantar utanfor hovudkvarteret til Republikanargarden. Det er der dei trur at den avsette presidenten Muhammed Morsi sit i husarrest. Hæren seier at demonstrantane gjekk til åtak fyrst, men augnevitne seier at demonstrasjonen var fredeleg fram til dei blei angripne med tåregass og skot frå dei militære. Det muslimske brorskapet krev at Morsi blir sett inn igjen som president.

The Telegraph

Monsanto gjev opp Europa

Det usamerikanske multinasjonale selskapet Monsanto har i ei årrekkje kjempa for å få godkjent genmodifiserte kornsortar i EU, men europearane har vore skeptiske og har trenert saka. ”Me vil ikkje lenger søkje om løyve til å kultivere nye biotekniske landbruksprodukt i Europa”, skriv Monsanto i ei pressemelding. I dag er berre to genmodifiserte landbruksprodukt godkjende i EU, ein maissort frå Monsanto og ein potetsort frå tyske BASF. Ingen er tillatne i Norge. Miljøvernorganisasjonar seier at kunngjeringa frå Monsanto er ein stor siger.

Ren Mat

I Bulgaria har folk sett fyr på seg sjølve

I Bulgaria har seks menneske tent på seg sjølv som ein desperat protest mot fattigdom og arbeidsløyse. Seks av dei døydde av skadane. Arbeidsløyse, korrupsjon, kutt i lønene og auka energiprisar har ført til store demonstrasjonar i landet, og nokre av dei har vore valdelege.

BBC

Kjemikalier frå jordbruk og industri vanleg dødsårsak

Kjemikalier frå industri og jordbruk er blitt ein av

dei vanlege dødsårsakene i verda. Det viser ein ny rapport frå FNs miljøprogram UNEP som krev at det handlast raskt. Den auka bruken av kjemikalier fører til stadig større konsekvensar for helsa til menneske, dyr og natur. Produksjon og bruk av kjemikalier fører til ein million dødsfall kvart år. Bak den dystre statistikken ligg det mellom anna at produksjon og handtering av kjemikalier flyttar frå i-land til utviklingsland, som ofte har veikare reglar og mindre kontroll på bruk av kjemikalier.

SVT

Colombia og FARC samde om landreform

Regjeringa i Colombia og den venstreradikale FARC-geriljaen har blitt samde om landreformer under fredsforhandlingane i Havana. Avtalen inneber å gje jord til fattige og landlause og tiltak for økonomisk og sosial utvikling på landsbygda. ”Norge betyr uhyre mykje i freistnadene på å skape fred i Colombia. Avtalen som vi no har signert om ei rettferdig fordeling av jord, er eit viktig steg på vegen mot fred,” seier FARC-forhandlar Andres Paris til Dagbladet.

Dagbladet

Dramatiske CO2-målingar på Svalbard

Det har aldri vore målt så mykje CO₂ på Svalbard som i år. Alle dei fem fyrste månadene i år viser eit CO₂-nivå på over 400 ppm (parts pr. million – ppm måler konsentrasjon av CO₂) i gjennomsnitt på målestasjonen på Zeppelin-fjellet nordvest på Svalbard. 400 ppm er grensa FN sitt klimapanel meiner ein ikkje bør overskride viss det skal vere mogleg å nå togradersmålet. ”Sjansane for å oppfylle togradersmålet svinn. Det ber med seg drastiske konsekvensar for folke-setnaden i verda i tida som kjem om vi godtar ein auke på meir enn 2 grader,” seier Cathrine Lund Myhre ved Norsk institutt for luftforskning (NILU).

Aftenposten

Økorevolusjon i India

Den fattige landsbyen Darveshpura i Nordaust-India har på kort tid sett ny verdsrekord i avling. Rekorden gjeld både dyrking av ris (22,4 tonn på eitt hektar mot tidlegare rekord på 19,4 tonn) og poteter, i tillegg til å ha sett indisk rekord i dyrking av kveite. Bønder over heile landsbyen talar om meir enn ein dobling av den vanlege avlinga, og det heilt utan GMO, kunstgjødsel og sprøytemiddel. Grunnen til dei enorme avlingane skuldast eit system som blir kalla ”System of rice/root intensification” (SRI), som går ut på å dyrke fram færre planter og setje dei ut tidlegare, og la kvar plante stå for seg sjølv i staden for å plante dei ut tre og fire saman, slik det har vore vanleg tidlegare. I tillegg lukar dei nøye og held god avstand mellom plantene. SRI-systemet har spreidd seg til hundrevis av indiske landsbyar dei siste tre åra. Systemet gjer at bøndene får større avlingar samstundes som dei brukar mindre vatn, frø og kjemikalier. I regionen Nalanda har SRI-metoden gjeve 45 % auke samanlikna med tradisjonelle dyrkingsmetodar, og ekspertar meiner at dette er noko som kan gje håp om å utrydde svolten småbøndene rundt om i verda. SRI-metoden blei fyrst utvikla på Madagaskar av jesuittpresten Henri de Laullanie og spreidd vidare av den usamerikanske professoren Norman Uphoff. ”Det er eit sett med idear som er heilt i strid med den fyrste grøne revolusjonen (på 60-talet) som sa at du måtte endre genane og næringsstoffa for å få betre avlingar.... SRI tilbyr millionar av tilbakeleggjande hushald mykje betre framtidutvikling. Ingen tener på det med unntak av bøndene sjølve; det er ingen patentar, ”royalties” eller lisensavgifter.”

The Guardian

Sosial dumping

– en strategi for å redusere velferd og fagbevegelsens styrke

ROY PEDERSEN, LEDER I LO I OSLO

Sosial dumping brer seg til stadig flere bransjer inkludert offentlig sektor. Sjøl om de grove tilfellene synes mindre er nylige oppslag om Ryanair og Coop-bygget et viktig varsel. Både fagbevegelsen og venstresida har fått en utfordring som ikke kan tas alvorlig nok.

Hva er sosial dumping?

Den rødgrønne regjeringa definerer sosial dumping som "lønns- og arbeidsvilkår som er vesentlig under det som er vanlig i norsk arbeidsliv". Spørsmålet blir da, hva er vesentlig under? For fagbevegelsen må det bety lønn under minstesatsene i tariffavtalene, ei uavklart arbeidstid og ulovlig midlertidig ansettelse. I tillegg kommer uanstendig husvære der arbeidsfolk bor i brannfarlige rønner.

En slik definisjon betyr at ikke all forverring av lønns- og arbeidsvilkår er sosial dumping. Tariffhopping der tariffavtale skifter fra offentlig til privat gir ofte dårligere pensjon. Det er det god grunn til å bekjempe. Men om det skjer kan det ikke defineres som sosial dumping.

Hvorfor sosial dumping?

Strengt tatt er det ikke nytt. I Norge kjenner vi mange arbeidskamper fra arbeiderbevegelsens barndom der arbeidsfolk ble utnyttet og underbetalt. Arbeid til alle som rettesnor for politikken sammen med landsomfattende tariffavtaler og fagorganisering gjorde sosial dumping for en periode til et nærmest ikke-problem.

EØS-avtalen med fri flyt av arbeidskraft, sammen med EU-utvidelsen østover, har gjenreist utfordringene. Dette fordi forskjellen både mellom og innen land er så store at sosial dumping er nærmest uunngåelig. Dette skjerpes av en EU-utvikling der innstrammingsspolitikk, økt ledighet og økt konkurranse

arbeidsfolk imellom er blant målene. Samfunnsøkonomisk vil lønnsdumping bety reduserte skatteinntekter, svekket produktivitet og redusert offentlig velferd. Det betyr igjen økt konkurranseutsetting og privatisering. Sosial dumping undergraver det meste av det man har brukt mer enn hundre år for å bygge opp og tilbaketog er derfor et hovedanliggende for fagbevegelsen, spesielt i vesteuropa.

Hvordan skjer det?

Økt arbeidsløshet og store forskjeller gir en åpning, uansett hva lov- og avtaleverk ellers måtte tilsi. Den rådene nyliberale og nyliberalistiske politikken fleksibiliserer ansettelsesforholdene og gir et økende antall lausarbeidere, enten ved å øke antall midlertidige ansatte eller økt bruk av innleid arbeidskraft. I Norge anses dette å utgjøre rundt ti prosent av arbeidsstyrken, men pålitelig statistikk finnes ikke.

De borgerlige partiene her hjemme er ikke bare imot viktige tiltak mot sosial dumping. De vil ha lovendring for økt bruk av midlertidig ansettelser og flere innleide.

Arbeiderpartiet opphevet forbudet mot innleie av arbeidskraft i år 2000. I 2005 forsøkte Bondevikregjeringen å åpne opp for økt bruk av midlertidige ansettelse ved å endre arbeidsmiljøloven, men dette ble stoppet av den rødgrønne valgseieren samme år. I sum har utviklingen gått i feil retning. En undersøkelse fra De Facto på oppdrag fra bygningsarbeiderforeningene i Oslo, viste at rundt halvparten av arbeidskrafta på de store entreprenørenes byggeplasser er innleid arbeidskraft.

Det snakkes ofte om et A og B-lag i arbeidslivet. For å forstå det som nå skjer og for å finne en begynnende strategi ut av uføret, blir dette en for grov inndeling. I realiteten har vi en femdeling i arbeidslivet. Ei gruppe som er organisert og med tariffavtale. Derne ei gruppe som avlønnes på eller litt over minstelønnsatser. Under streken kommer de

som lønnes under tariffene og de som jobber svart. I tillegg de som er registrert som enkeltpersonforetak (selvstendige), men som utad ser ut til å være ansatt i virksomheten de jobber i. Selvstendige behøver ikke å ta hensyn til verken tariffavtaler eller arbeidsmiljølov og mange utenlandske arbeidsinnvandrere er ikke klar over at de jobber på en slik kontrakt. Denne nyliberale formen for å organisere arbeidslivet må bekjempes slik at arbeidsfolk ikke presses inn i de tre siste gruppene.

Hva må være fagbevegelsens strategi?

Hovedstrategien har etter hvert blitt å kreve allmenngjøring av tariffavtalene. Det betyr å lovfeste at deler av tariffavtalen som minstelønn og enkelte andre tillegg skal gjelde alle innen bransjens avtaleområde. Hensikten er at ingen, verken norske eller utenlandske skal lønnes under minstelønna. Allmenngjøring gjelder alle ansatte uavhengig av organisering. Det fjerner ikke sosial dumping, men gjør dette ulovlig samtidig som fagbevegelsen gis et verktøy for å organisere, slik den pågående Coop-saken viser. Allmenngjøring er også et verktøy hvor både norsk og utenlandsk arbeidskraft kan stå sammen i tariffoppgjør for å høyne minstelønssatsene.

Men prosedyrene for å bruke allmenngjøring er krevende, der en omfattende dokumentasjon på sosial dumping må framskaffes av fagbevegelsens selv for å rettferdiggjøre kravet. Dels er dette både vanskelig og tidkrevende og NHO bruker konsekvent "foreldet dokumentasjon" som argument imot allmenngjøring. Likevel er for eksempel deler av tariffavtalene for byggefag, renhold og skipsverft på vestlandet allmenngjort. NHO fikk medhold i tariffnemnda om at tariffavtalen for elektrikerne ikke lengre skulle allmenngjøres, med begrunnelsen av at sosial dumping ikke godt nok kunne dokumenteres for denne bransjen. Det er blitt sammenlignet med å fjerne fartsdumper fordi de fungerer. LO har krevd enklere adgang til allmenngjøring. Det enkleste ville være å fjerne krav til dokumentasjon. Så viktig er kampen mot sosial dumping at det må holde at LO stiller et krav om allmenngjøring for en bransje.

Den mye omtalte norske modellen og sosial dialog bygger på en ting: En sterk nok fagbevegelse. Først da vil arbeidsgiverne og først da kan regjeringer gjennomføre en dialog til beste for arbeidsfolk. Uten nødvendig styrke er "dialog" en invitasjon til å underskrive kutt i offentlig velferd og faglige rettigheter slik det skjer i EU-land.

Den rødgrønne regjeringen har iverksatt tre handlingsplaner mot sosial dumping som ikke ville vært like omfattende uten fagbevegelsen som pådriver. De viktigste enkelttiltakene er solidaransvar, innsynsrett for tillitsvalgte og tilnærmet likebehandling ved innleie av arbeidskraft og kollektiv søksmålsrett ved ulovlig innleie.

Solidaransvar betyr at hovedbedriften gjøres medansvarlig for at den innleide får (minste) lønn, overtidsbetaling og feriepenger dersom firmaet man er innleid fra ikke innfrir sine forpliktelser. Dette gjelder for hele kontraktskjeden slik at hovedbedriften ikke kan unnskylde seg med at jobben er satt bort til andre. Sistnevnte prinsipp trues av EUs Håndhevingsdirektiv. LO-kongressen har krevd at reservasjonsretten i EØS-avtalen må brukes dersom direktivet krever fjerning av tiltak mot sosial dumping.

Innsynsrett betyr at tillitsvalgte i hovedbedrift kan forlange dokumentasjon på at bestemmelsene om lønn, overtid, helligdagsgodtgjørelse, feriepenger med mer følges ved innleie av arbeidskraft.

Tilnærmet likebehandling er et resultat av kampen mot EUs vikarbyrådirektiv der den rødgrønne regjeringa ga dette i kompensasjon for at Arbeiderpartiet og de borgerlige partiene innførte vikarbyrådirektivet – et direktiv LO til slutt gikk imot. I tillegg har tariffavtalene i privat sektor konkretisert dette. Selv om arbeidsgiverne med arbeidsgiverforeningenes støtte bevisst undergraver tilnærmet likebehandling er det et viktig prinsipp å bygge videre på. Ordet tilnærmet er brukt fordi for eksempel pensjonsavtaler er holdt utenom. Likebehandling skjer først når man ansettes fast i den virksomheten man faktisk jobber i.

Kollektiv søksmålsrett betyr at en fagforening kan reise sak dersom en person er ulovlig innleid. Prinsippet går ikke lengre enn at retten kan slå fast at dette er lovstridig. Det gir ingen rett til erstatning eller ansettelse. Innleie er et komplisert rettslig forhold. I en ansettelsessak

er det ikke utleiebedriften hvor du er ansatt som saksøkes, men innleiebedriften hvor du faktisk jobber. I praksis betyr det at man må reise sak mot en bedrift der man veldig ofte ønsker å bli ansatt. Kollektiv søksmålsrett gir et minimum av rettsprøving av ulovlig innleie av arbeidskraft. LO krever både faste ansettelser i leiefirma samt at kollektiv søksmålsrett skal utvides til også å gjelde midlertidige ansettelser.

Hvorfor er NHO, Virke og de borgerlige partiene imot viktige tiltak mot sosial dumping?

Alle de nevnte tiltakene er møtt med motstand fra NHO og de borgerlige partiene, selv om det kun dreier seg om å gi økte muligheter for at lov- og avtaleverk etterleves. De borgerlige partiene har stemt imot disse tiltakene i Stortinget, med forsiktig unntak av KrF som stemte for solidaransvar. De borgerlige partiene har ikke stemt imot alle tiltak mot sosial dumping, men er imot tiltak som gir fagbevegelsen økte muligheter til selv å bekjempe problemet. Et eksempel er Høyres Torbjørn Røe Isaksen som har lovt å omgjøre vedtaket om kollektiv søksmålsrett hvis de borgerlige vinner valget. Høyre og Frp er også aktivt imot regjeringas tiltak om å sikre deltidsansatte økt stillingsbrøk på vei mot fast ansettelse på heltid.

NHO og Virke står i realiteten nærmest Frp i sine holdninger og standpunkter. NHO går imot allmenngjøring. Både NHO og Virke ønsker seg lovbestemt minstelønn. Det betyr en politikerbestemt minstelønn uavhengig av tariffavtale og bransjeforhold som sannsynligvis vil bli den laveste minstelønnssatsen en kan finne i en tariffavtale. Dette fordi en middels minstelønnssats ville undergrave hele forhandlingssystemet. Dessuten viser erfaring fra kriserammede EU-land at politikerne setter minstelønna ned.

Både Frp og Venstre kan tenke seg lovbestemt minstelønn, mens Høyres landsmøte har stemt ned et slikt forslag fremmet av Oslo Høyre. Når spesielt NHO og Virke er for dette betyr det at de ønsker sine medlemsbedrifters rett til å lønne arbeidsfolk under tariffsatsene. Dette uten å ta hensyn til at dette kortsiktig undergraver de av NHO og Virkes egne medlemsbedrifter som ønsker å drive sånn noenlunde seriøst.

LO er fra topp til bunn imot lovbestemt minstelønn. Enkelte topper i fagbevegelsen mener at NHO og Virke ikke skjønner sitt eget beste. I realiteten ønsker arbeidsgiverforeninger å bruke det endrede styrkeforholdet til å fremme sine klasseinteresser. Det betyr å undergrave fagbevegelsen og er samtidig et krav om å endre den norske modellen og forklarer samtidig hvorfor Stein Lier-Hansen på vegne av arbeidsgiverforeningen Norsk Industri gikk ut mot likebehandlingsprinsippet han selv hadde gått med på i tariffoppgjøret. Det forklarer også hvorfor skipsverft og NHO tok spørsmål om allmenngjøring helt til høyesterett i håp om å vinne fram mot fagbevegelsen. Heldigvis utviste retten nasjonal sjølråderett og avviste NHO-linja.

Erfaringer fra andre land, spesielt Tyskland, viser at flere lausarbeidere samtidig med kutt i trygdeordningen gir både økt sosial dumping og flere lavlønne. I dag jobber 23% av de ansatte i Tyskland på en timelønn under 9,15 euro og mange i fullt arbeid må ha sosialhjelp for å kunne betale sine regninger. Denne nyliberalistiske politikken ble startet med SPD, støttet av de grønne, og er videreført av Angela Merkel og hennes borgerlige regjering. De borgerlige partiene her hjemme er ikke bare imot viktige tiltak mot sosial dumping. De vil ha lovendring for økt bruk av midlertidig ansettelser og flere innleide. Det samme krever arbeidsgiverorganisasjonene. Det betyr både

I dag jobber 23% av de ansatte i Tyskland på en timelønn under 9,15 euro og mange i fullt arbeid må ha sosialhjelp for å kunne betale sine regninger.

Foto: Rødt nytt

flere lausarbeidere og motstand mot nye tiltak mot sosial dumping.

Hva betyr nyliberal, nyliberalisme og EU/EØS?

EØS-avtalen fungerer som et ekstra høyreparti og et ekstra NHO og Virke inn i norsk arbeidsliv. Avtalen setter begrensinger for hvilke mottiltak som kan gjennomføres og er en trussel mot norsk lov- og avtaleverk. Med dagens nyliberalistiske EU-kurs er det å forvente at nye direktiv og forordninger fra Brussel vil bli møtt med krav fra fagbevegelsen om bruk av reservasjonsretten. LO-kongressen har allerede sagt nei til EUs jernbanepakke IV og i praksis krevd "arbeidslivet ut av EØS", selv om dette er snakket ned av ledelsen etter LO-kongressen. Arbeiderpartiet har med sin tilslutning til viktige tiltak mot sosial dumping klart markert sosialdemokratisk profil. Men med tilslutning til EU-direktiv som krever støtte fra borgerlige partier, kommer Arbeiderpartiets nyliberale bein fram. En borgerlig regjering vil derimot støtte EUs nyliberalistiske profil, uten kompenserende tiltak.

Hva skjer om sosial dumping fortsatt øker?

Viktige tiltak de rødgrønne og fagbevegelsen har fått gjennomført virker. Situasjonen ville vært langt verre uten tiltakene. Alvoret i situ-

asjonen dekkes over av at norsk økonomi er annerledes på grunn av oljen. Krisa i kapitalismen er delvis merkbar, men arbeidsløsheten er relativt lav og fagbevegelsen settes ikke på prøve som i EU-land. Når sosial dumping øker skyldes det at styrkeforholdet i arbeidslivet er i ferd med å endres til arbeidsgivernes fordel. NHOs linje vinner fram på bakken.

I byggebransjen er produktiviteten på vei ned. De store entreprenørene reduserer egenbemanningen og setter bort arbeidsoppdrag til underleverandører. Bygningsarbeidere i tarifferte bedrifter presses av både sosial dumping og dårligere lønns- og arbeidsvilkår i ikke-tarifferte bedrifter. I renholdsbransjen er det ikke uvanlig at ansatte må jobbe en time ekstra gratis for å rekke arbeidsoppgavene i den oppsatte kontrakten, selv etter at allmenngjøring av tariffavtalen er innført.

Dette kan ikke kompenseres kun med tiltak mot sosial dumping. Ei heller å satse på at NHO og Virke vil snu fordi de ikke "forstår sitt eget beste" og egentlig vil det samme som fagbevegelsen. Det trengs både mer offensive tiltak for faste ansettelser på heltid samt styrking av faglige rettigheter i både lov- og avtaleverk. Fagbevegelsens egen administrering, styring og kontroll må oppgis til fordel for or-

ganisering, aktivisering og ledelse.

Vi kan ikke være fagbevegelse kun for rot-norske, men for alle som jobber i Norge. Det betyr forsterket innsats for organisering og tariffavtaler, spesielt blant serviceproletariatet. Beredskap for raskt å kunne iverksette sympatiaksjoner for å oppnå tariffavtaler må på plass. Den mye omtalte norske modellen og sosial dialog bygger på en ting: En sterk nok fagbevegelse. Først da vil arbeidsgiverne og først da kan regjeringer gjennomføre en dialog til beste for arbeidsfolk. Uten nødvendig styrke er "dialog" en invitasjon til å underskrive kutt i offentlig velferd og faglige rettigheter slik det skjer i EU-land.

LO i Oslos balustradeparole 1. mai var; "Forsvar faglige rettigheter – nei til borgerlig regjering". Lederartikkelen i Aftenposten dagen etter mente parolen var unødvendig. Men de borgerliges nyliberale arbeidslivspolitikker peker i tysk retning med økt avlønning under tariffene, flere lavlønne og økte klasseforskjeller.

PS: Bøkene "Sosial dumping fra A til Y" av Kjell Skjærvø og "Sosial Dumping – Trues den norske modellen?" av Jan-Erik Støstad er verdt å lese for å bli klokere.

Arbeiderpartiet Høyre

AV JONAS BALS

Det snakkes som kjent mer om mennesker enn milliarder i Høyre anno 2013, og inspirert av svenske Moderaterna, som ved de to siste valgene har utropt seg selv til «det nye arbeiderpartiet» og «det eneste arbeiderpartiet», forsøker man å svekke venstresidepartienes dominans blant arbeidervelgerne.

At Høyre frir til velgere i arbeiderklassen er imidlertid ikke noe nytt; ei heller at de går inn for såkalte «moderne» eller «tidsmessige» løsninger. Faktisk har partiet holdt på med dette helt siden de tapte kampen mot demokratiet, og innså at de måtte få stemmer fra andre enn de eiendomsbesittende klasser for å beholde politisk innflytelse.

Høyre eller sparken

Med stemmerettsutvidelsen i 1884 fikk norske menn over 25 år stemmerett, dersom de hadde årsinntekt på mer enn 500 eller 800 kroner (avhengig av om de bodde på landet eller i byen). Ifølge Lars Roar Langslet skyldtes Høyres motstand mot reformen at de «glemte sin gamle tiltro til de konservative instinkter i folket». ¹ Det forhindret dem uansett ikke fra å forsøke å kapre arbeiderstemmer så snart stemmerettsutvidelsen var et faktum.

Noen steder foregikk dette med tvang, som hos eieren av Lillestrøm Dampsag og Høvleri, Anders Olai Haneborg. Han samlet arbeiderne sine med strenge formaninger og advarsler om hva som ville skje dersom de stemte noe annet enn Høyre. Venstreavisene kunne rapportere om arbeidere som ble truet med «Opsigelse og Brodløshed» dersom de ikke stemte riktig, og enkelte steder gikk arbeidsgiverne fra ord til handling. Før stortingsvalget i 1896 måtte for eksempel 96 arbeidere ved Lisleby Brug gå på dagen. Ifølge tidligere statsarkivar i Oslo, Harald Hals, var det imidlertid vanligere å foretrekke den «myke» linjen, som sto mer i tråd med arbeidsgivernes paternalistiske

tradisjoner. I «Høyres arbeiderbevegelse cirka 1884-1912» som store deler av denne fremstillingen baserer seg på, skriver han:

*«Konservative arbeidere og arbeiderforeninger ble støttet økonomisk. Argumenter for å fremme Høyres sak, ble lagt fram på bedriftstilstelningene med god bevertning og på folkemøter som også arbeidsgiverne stilte seg delvis bak.»*²

1890-årenes valgprogrammer lovte at Høyre ville arbeide for en «tidsmæssig Arbeiderlovgivning med Regler om Erstatning i Ulykkestilfælde», og virke for «en tidsmæssig Løsning af Spørgsmaalet om Forsørgelse af Gamle og Erhvervsudyktige».

lovte at Høyre ville arbeide for en «tidsmæssig Arbeiderlovgivning med Regler om Erstatning i Ulykkestilfælde», og virke for «en tidsmæssig Løsning af Spørgsmaalet om Forsørgelse af Gamle og Erhvervsudyktige». Ifølge Hals fremhevet de også interessefellesskapet mellom arbeidsgivere og arbeidere, og appellerte til en usolidarisk holdning hos de som hadde berget seg noenlunde økonomisk:

*«Arbeidere som alt hadde fått stemmerett, forsøkte Høyre å vinne ved å hevde at de på grunn av egen flid og dyktighet hadde oppnådd et privilegium det slett ikke var noen grunn til å dele med mer uverdige. Under valgkampen i 1897 skrev Morgenbladet at den arbeider som bar sitt navn med ære, hadde «ingen Grund til at kræve ligestillet med seg dem, der ikke vil arbejde». (...) Høyre hevdet at alle «skikkelige arbeidere» etter innføringen av stemmerettsreformen av 1884, kunne få stemmerett om de gikk inn for det.»*³

Dette var en strategi som fungerte, i alle fall en stund. I tillegg til arbeidere ved tradisjonelle og paternalistiske bedrifter var det ifølge Hals «arbeidere som på en eller annen måte hadde

avansert eller håpet på avansement» som hadde en tendens til å stemme Høyre, i tillegg til arbeidsformenn og håndverkere i mindre familiebedrifter.

Motstand fra Høyres høyreside

Til tross for at strategien bar frukter, var det likevel mange i partiet som strittet imot. Særlig da det ble snakk om at partiet måtte finne arbeiderrepresentanter, nå som de hadde fått arbeidere til å stemme på seg, buttet det imot for mange. Morgenbladet beklaget at man slik ville miste «kjendte og fremskudte Mænd med god Klang», og flere av de med arbeiderbakgrunn som etterhvert ble valgt inn, reagerte på «nedvurdering fra partifellers side». ⁴

Frykten for at partiets arbeiderrepresentanter på noe vis skulle «radikalisere» partiet viste seg, med unntak for forsvarspolitikken, å være ubegrunnet. Høyres arbeiderrepresentanter hadde sine arbeidsgivere i ryggen. Et eksempel på det var den første arbeiderrepresentanten fra Smålenene, Ole Haagensen, som i debatten om de avskjedigede arbeiderne i Lisleby forsvarte arbeidsgiverens handlinger. Haagensen mente han var i sin fulle rett til å reagere på at de ansatte organiserte seg faglig og politisk. På Stortingets talerstol fremførte han det hypotetiske scenario at han selv skulle ha blitt nektet av sin arbeidsgiver å gå på fagforeningsmøte:

«Hvis jeg alligevel gikk, og han sagde: Pak dig væk! Saa skulde jeg da gaa til en Øvrighedsperson (...) og saa skulde jeg resikere at man tog min Principal, som jeg har agtet som en Far i Aarrækker, og satte ham i Arrest. Med hvilken Ret kunde jeg efter dette staa paa min Plads og arbeide der?» ⁵

Dette opplevde interessefellesskapet med arbeidsgiverne førte til at arbeiderrepresentantene stemte imot reguleringer og kontrolltiltak i arbeidslivet, akkurat som Høyres øvrige stortingsrepresentanter gjorde. Å forby barnearbeid «ville være det samme som at tage Brødet af Munden paa mange fattige Familier», og et forbud mot nattarbeid for ungdom mellom 14 og 18 år ville gjøre det vanskelig for ungdommen å få arbeid. Hadde de hatt et begrep om «utenforskap» i datidens Høyre, ville det helt

Å forby barnearbeid «vilde være det samme som at tage Brødet af Munden paa mange fattige Familier», og et forbud mot nattarbeid for ungdom mellom 14 og 18 år ville gjøre det vanskelig for ungdommen å få arbeid. Hadde de hatt et begrep om «utenforskap» i datidens Høyre, ville det helt sikkert blitt brukt om de arbeidsløse barna og sovende ungdommene.

sikkert blitt brukt om de arbeidsløse barna og sovende ungdommene.

Loven om fabrikktilsyn som ble vedtatt i 1892 var ifølge Edvard Bull en sosialkonservativ lov, og en skuffelse for arbeiderbevegelsen.⁶ Loven unnlot å regulere arbeidstida for voksne arbeidere, noe som ble begrunnet prinsipielt. «Man skulle ikke hindre voksne, selvstendige menn i å ta på seg så mye arbeid de sjøl ville». Loven forbød heller ikke barnearbeid, og selv om den innførte en nedre grense på 12 år fulgte det ikke med kontrollmekanismer som sikret at loven ble etterlevd.

Papirtigre, festforeninger og arbeidsformidlinger

Høyres forsøksvise sjarmoffensiv overfor arbeidervelgerne tok seg også mer organiserte uttrykk, som i Skedsmo Arbeidergrundlovsforening. Foreningen, som da den ble stiftet i 1891 trolig var den første av sitt slag, fikk kort levetid. Så snart stortingsvalget samme høst var overstått, ble den lagt ned igjen. I 1894 led arbeiderforeningene i Drammen og Kristiansand samme skjebne, men i Christiania gikk det bedre.

Arbeiderforeningen av 1894 ble stiftet etter at Høyre led nederlag i valget samme år. Dette overbeviste særlig yngre krefter i partiet om at man måtte gjøre mer for å beile til arbeidervelgerne. I hovedstaden lyktes man ganske godt: Etter seks år hadde foreningen mer enn 4000 medlemmer, noe som blant annet skyldtes sykekassen og arbeidsløshetskassen medlemmene kunne tilslutte seg. Foreningen organiserte også et arbeidskontor for medlemmene, noe som vakte mye harme hos sosialdemokrater og venstrefolk. De hevdet kontorets fremste funksjon var å sikre arbeidsgiverne servile og politisk ufarlige arbeidere, som kunne erstatte arbeidere med mer radikale oppfatninger. Venstres stortingsrepresentanter sørget derfor for at det ble ulovlig å drive såkalte arbeidsanvisningskontorer uten kommunal bevilling, og Venstreflertallet i Christiania formannskap sørget for å følge opp ved-

taket med å nekte Høyres arbeidsformidling løyve. Det førte til at Arbeiderforeningens kontor måtte flytte til Vestre Aker (som lå i den mer vennligsinnede Høyrekommunen Aker), noe som gjorde det mindre attraktivt. Når den sosialistiske fagbevegelsen i tillegg truet folk som hadde fått jobb gjennom kontoret med boikott, måtte kontoret til slutt legge inn årene i 1897.

Konservative arbeidsgivere bidro med penger for å holde liv i slike arbeiderforeninger, både i Oslo og andre steder i landet. De fleste konservative arbeiderforeninger ble opprettet og støttet av brukseiere, bruksbestyrere og arbeidsgivere, og foreningene var mer preget av selskapelighet enn av politisk aktivitet. I Fredrikshald og Tistedal ble foreningene til og med støttet av bryggeriene, og forbruket av øl skal tidvis ha vært betydelig.

Arbeidere for streikebryteri?

Ledelsen i arbeiderforeningene besto som regel av funksjonærer eller formenn, og det forekom «ikke ofte at styreflertallet i de konservative arbeiderforeningene var arbeidere».⁷ Heller ikke den landsomfattende sammenslutningen som ble stiftet før stortingsvalget i 1897, «Norges konservative og moderatkonservative Arbeiderorganisation», var særlig preget av arbeidere. Organisasjonen ble ledet av Yngvar Nielsen, en nær omgangsvenn med kong Oscar II. I styret var 5 prosent av medlemmene håndverkssvenner eller fagarbeidere, 10 prosent var sagbruksarbeidere, og 2 prosent tilhørte andre arbeidergrupper. Tilsammen 17 prosent. Motstand mot fagforeninger sto sentralt i landsorganisasjonens virke, og krav om «Arbeidets Frihed» – retten til å bedrive streikebryteri – var en gjenganger. I 1899 fremmet et utvalg nedsatt av landsmøtet at alle som ved «Trudslers eller annen uberettiget Adferd» hindret streikebryteri, skulle straffes med bøter, fengsel eller straffarbeid.

I streikebryterspørsmålet utgjorde de konservative og moderatkonservative arbeiderforeningene en høyrefraksjon i Høyre. Partiledelsen ønsket ikke å ta i bruk så drastiske virkemidler, selv om statsminister Francis Hagerup så sent som i 1897 sa at «arbeidsherren» var i sin fulle rett til å si «at han vil ikke have ved sit Værksts-

ed Arbeidere, som tilhører de Foreninger» som manet til «Kamp mot Arbeidsherrerne».⁸ Det var likevel bare med nød og neppe – og med støtte fra de konservative arbeiderrepresentantene på Stortinget – at Yngvar Nielsen fikk gjennomslag for at streikebryterspørsmålet skulle nevnes i valgprogrammet i 1900. Der het det seg at Høyre ville jobbe for en «tidsmessig Arbeiderlovgivning og Haandhævelse af Arbeidets Frihed».⁹ Slikt var ikke akkurat noen magnet for å få arbeidsfolk til å stemme Høyre, og det tok ikke mange år før partiet, ifølge Alf Kaartvedt, resignerte fullstendig når det kom til å få arbeidervelgerne med på sine «tidsmessige» løsninger.¹⁰

Det nye arbeiderpartiet?

Det er blitt sagt om de konservative at de er fanatiske tilhengere av avskaffelsen av slaveriet i forrige århundre. Sagt annerledes, de har det med å være for seint ute, og når de endelig kommer, er det med gårdsdagens løsninger på morgendagens problemer. Man skal likevel ikke avfeie Høyres nye forsøk på å lansere «tidsmessige» løsninger som ufarlige. I Sverige har vi sett hvordan Moderata Samlingspartiet har klart å vinne to valg på rad som Nya Mod-

eraterna – Sveriges Nya Arbetarparti, med et budskap om at den svenske modellen egentlig, bak den vellykkede fasaden, hadde rotne på rot. Sosialdemokratene ble fremstilt som «det gamla arbetarpartiet», som ikke lengre var i stand til å ivareta velferdsstaten, og som derfor forsøkte å kamuflere massearbeidsløshet og «utenforskap» med alskens trygde- og pensjonsordninger. Selv om svarene fra høyresiden var gamle og umoderne, lyktes man med å fremstille dem som fremtidsrettede og ansvarlige – i alle fall inntil nylig. Og nå, når konsekvensene begynner å bli tydelige, i form av en voldsom økning i fattigdom, arbeidsløshet og «utenforskap», er det på sett og vis for sent: I løpet av to valgperioder har høyrepartiene klart å dreie det svenske samfunnet i en markant annen retning.

Derfor er valget i 2013 et retningsvalg, ikke bare mellom høyre og venstre, men mellom fremover og bakover.

Jonas Bals er malersvenn og historiker, og sitter i styret i Oslo Arbeiderparti. En lengre versjon av artikkelen har tidligere stått på trykk i Manifest tidsskrift.

Noter

- 1 Langslet, Lars Roar: Konservatisme på norsk – Elleve historiske portretter (Pax 2011)
- 2 Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (årbok): Arbeiderhistorie, 2002 s. 162
- 3 Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (årbok): Arbeiderhistorie, 2002 s. 163
- 4 Hals, Harald: Høyres arbeiderbevegelse cirka 1884-1912 s. 161
- 5 Hals, Harald: Høyres arbeiderbevegelse cirka 1884-1912 s. 161
- 6 Bull, Edvard: Arbeiderbevegelsens historie i Norge. Arbeiderklassen blir til 1850-1900 (Tiden 1985) s. 511ff
- 7 Hals, Harald: Høyres arbeiderbevegelse cirka 1884-1912 s. 174
- 8 Olstad, Finn Med knyttet neve. LOs historie 1899-1935, s. 68
- 9 Hals, Harald: Høyres arbeiderbevegelse cirka 1884-1912, s. 176
- 10 Kaartvedt, Alf: Drømmen om borgerlig samling 1884-1918, Cappelen 1984

Sjauerlag ved Lillestrøm Dampsag & Høvleri trolig mellom 1895 og 1905. Eierne Olai Haneborg ga arbeiderne sine strenge formaninger og advarsler om hva som ville skje dersom de ikke stemte Høyre

Foto: Kulturnett Akershus

Fremskrittspartiets grumsete opphav

AV RONNY KJELSBERG, RØDTS FØRSTEKANDIDAT
I SØR-TRØNDELAG

Fremskrittspartiet har etter hvert utviklet seg til å bli et relativt stuerent norsk parti. De er selv svært kjappe til å bli høye og mørke dersom noen begynner å sammenligne dem med andre høyrepopulistiske eller høyreekstreme partier i Vest-Europa, som Sverigedemokraterna, Dansk Folkeparti, Front National, Vlaams Belang, FPÖ etc. etc., og selv kommentatorer som står langt fra Frp, som Øyvind Strømmen, mener det blir feil å sette Frp i samme bås som disse.

Frp har åpenbart skiftet framtoning etter at Carl I. Hagen gikk av som partieier, men også i dag ser vi at partiet ofte fisker i rørt vann i innvandringsdebatten, som når Per Sandberg nekter å ta inn over seg forskning som viser at det overhode ikke kommer til å bli noe flertall av ikke-vestlige innvandrere i Norge. Mange vil nok også mene at partiets glattere profil er en av grunnene til at det nå er gått fra et 20 % -parti til et 10 % -parti på meningsmålingene. Frp-representanter er også svært glad i å peke på hvordan de historisk har blitt uglesett og behandlet som en paria i norsk offentlighet, men har de noen grunn til å klage over det, dersom vi ser på partiets opphav?

Partistifteren Anders Lange var i sin tid en kjent og åpen rasist. Et av hans mer kjente utsagn var at «Alle som går inn for sort flertallstyre i Sør-Afrika er forrædere mot den hvite rase.» (Hundeavisen, 16. april 1963), men Langes avis var stadig fylt med lignende helt åpent rasistiske utsagn som «Ingen stemmerett til negre», «Stopp blandede ekteskap», «Hver nasjon en rase» og «Ingen u-hjelp til de sorte».

Trådene bakover til den mørkeste reaksjon

stopper likevel ikke der. Blant støttespillerne til stiftelsen av Anders Langes Parti, var avisen «Folk og Land». Kanskje ikke så rart, all den tid en av redaktørene var Anders Langes bror, Alexander Lange. Når Anders var rasist, dro Alexander det enda lenger, og var en markant norsk nazist.

Både Anders og Alexander hadde på 30-tallet vært aktive i Fedrelandslaget, som på den tiden var tydelig inspirert av italiensk fascisme og tysk nasjonalsosialisme. Det var imidlertid bare Alexander som etter hvert gikk inn som aktiv NS-medlem, og han tjenestegjorde også frivillig som SS-soldat på østfronten. Etter krigen ble han dømt til 3 ½ års tvangsarbeid. Han tok i 1958 sammen med Sverre Melsom over avisen Folk og Land, som var etablert som et organ for gamle NS'ere etter krigen.

Avisen var preget av stadige artikler om hvor urettferdig landssvikeroppgjøret etter krigen hadde vært, sammen med hatske utfall mot alt som kunne lukte av venstrekrefter, en god dose holocaustfornektelse og ymse annet stoff som passet inn i den markante blåbrune profilen.

Anders Lange skrev selv en del artikler i Folk og Land, uten at en kan si at han støttet avisen i ett og alt. Han var nok en annen type rasist enn gammelnazistene, men avstanden var likevel ikke større enn at han altså fikk markert støtte fra det gammelnazistiske miljøet i stiftelsen av ALP.

Langes markerte støtte til Apartheid-regimet i Sør-Afrika, er nok også årsaken til at han fikk oversendt en god slump penger fra nevnte

regime for å starte sitt parti. Frpere bruker å benekte hardnakket at partiet er startet med penger fra Apartheid-regimet, men opplysningen om gaven kommer fra giveren sjøl. Eschel Rhoodie, som var statssekretær i det sørafrikanske informasjonsdepartementet på 1970-tallet, skriver om det boka The Real Information Scandal (1983). Det er vanskelig å se hvilket motiv han skulle ha for å lyve om saken. Motivet for å skjule pengegaven hos mottakeren er derimot åpenbart. Den type pengegaver ville vært straffbare, i tillegg til den åpenbare offentlige skammen det medførte.

Men den virkelige forbrytelsen - den politiske støtten til apartheidregimet - den kan ikke benektes, og den vedvarte i Frp lenge etter at Anders Lange gikk bort og Carl I. Hagen tok over. Støtten vedvarte gjennom hele 80-tallet. F.eks. kan man i referatet fra en bystyredebutt i Oslo om boikott fra 1985 lese Frp's representanter Tor Vatsgar og Reidar A. Berg, levere innlegg til støtte for rasediktaturet. Sistnevnte begynner et innlegg med å framstå litt kritisk til apartheid, men finner i løpet av innlegget ut at han nok ikke er så kritisk likevel:

«Man henger seg opp i dette med apartheid, og selvfølgelig er apartheid en uting sett fra vårt synspunkt. Vi synes det er helt urimelig at ikke svarte og hvite skal kunne sitte på samme benk i parken. Og kanskje er det urimelig også. Jeg synes selv det høres urimelig. men jeg må jo si at den som har skoen på, kjenner best hvor den trykker, og de som lever der nede, vet tross alt litt mer om å leve sammen med en stor majoritet svarte mennesker. Vi har en ganske liten minoritet med fargede her i landet og har vanskelig for å akseptere dem. Hva om vi her i Norge hadde hatt 20 millioner svarte? Hvordan hadde vi stilt oss da? Hadde vi latt de svarte få stemmerett? One man one vote? Og latt dem overta landet vårt? Det tror jeg neppe.»

Anders Lange foran stortingsvalget i 1973

Sannheten er rett og slett at rasisme har vært en av de sentrale pilarene Frp har bygget sin politikk på i store deler av sin historie. I sin lite flatterende biografi om Carl I. Hagen "Kong Carl" fra 2001, beskriver Jan Arild Snoen hvordan Carl I. Hagen effektivt hindret enhver utfordrer til sin enestående posisjon i partiet ved å spille de to tydelige fløyene i partiet opp mot hverandre. For egen regning kan jeg karakterisere de to gruppene som "rasistene" og "randianerne" (ultraliberalister, inspirert av den amerikanske smusslitteraturforfatteren Ayn Rand). For Snoens del kulminerte det med det såkalte "Dolkesjø"-møtet, hvor liberalistene ble skviset ut.

Som de fleste har fått med seg ble store deler av "rasistfløyen" samme skjebne til dels noen år senere da Vidar Kleppe & Co ble presset ut av partiet, noe som førte til dannelsen av Demokratene. Her kunne jeg ha skrevet en god del om hvordan deler av dette miljøet over tid hadde kontakter med åpne høyreekstremer miljøer, blant annet gjennom Øystein Hedstrøms beryktede møte på Godlia Kino i 1995, men jeg antar denne nyere historien er relativt godt kjent.

Skvisingen av rasistfløyen i Frp er nok en medvirkende faktor til at den mer akademiske liberalistfløyen i partiet nå igjen har styrket seg betraktelig - særlig etter Hagens avgang, og at det nå lages avisoverskrifter rundt hvordan Per Sandberg er den siste ikke-akademikeren igjen i partiets toppsjikt.

Dette har altså vært en kjapp gjennomgang av deler av Frps historie, med

spesielt fokus på de koblingspunktene partiet har hatt opp mot rasisme og høyreekstremisme. Formålet med dette er ikke å stemple dagens Frp som et høyreekstremt eller rasistisk parti. Selv om de nok bevisst til tider kommer med planlagte utspill som forsøker å vinne stemmer på sympati fra den bevisste eller, i økende grad kanskje ubevisste, rasismen som finnes i deler av alle befolkninger - også det norske, er ikke partiet i dag åpent rasistisk på samme måte som på 70- og 80-tallet. Det kan være fornuftig å sette partiet i en noe annen bås enn Sverigedemokratene og Dansk Folkeparti, selv om det også finnes åpenbare likheter.

Formålet med denne teksten er derimot å motgå de forsøkene som med jevne mellomrom kommer fra Frpere på å sette seg selv i en offerrolle, ved å påpeke at partiet (eller oftere "våre velgere") i store deler av dets historie har blitt sett ned på og behandlet som en "pariakaste". Når de fleste andre parti gjennom store deler av Frp's historie har søkt å holde partiet på en armlengdes avstand, er det nemlig fordi Frp i store deler av sin historie har lånt retorikk fra, og hatt koblingspunkter til noen av de mørkeste bevegelsene i vår moderne tid. Når du mener ting som et stort flertall finner avskyelig, må du regne med at du blir tatt avstand fra.

Marxistisk Forum

Marxistisk Forum er en partipolitisk uavhengig organisasjon og medlemskap i andre politiske organisasjoner står enhver fritt.

Forumet bygger på marxistisk teori og har som formål å spre opplysning om marxismen. Det vil også etter evne bidra til marxismens fornyelse og videreutvikling.

Forumet anerkjenner ingen dogmer i marxismen. Det er naturlig at det finnes og oppstår ulike meninger om marxistiske teorier, metoder og handlingsmønstre. Slike divergenser må finne sine naturlige løsninger gjennom diskusjon, forskning og erfaringer.

Vi anser alle mennesker som likeverdige, og går inn for at alle skal gis like muligheter. Derfor går vi imot meningsundertrykkelse, det være seg religiøs og etnisk undertrykkelse, eller undertrykkelse på grunnlag av kjønn. Vi vil virke for at det enkelte menneske skal ha størst mulig innflytelse på sitt eget liv og utvikling allerede i vårt nåværende samfunn. "Det enkelte menneskets frihet er en forutsetning for alles frihet" (Karl Marx).

Marxistisk Forum verdsetter dialog med folk som tenker annerledes, og er positiv til samarbeid med andre om oppgaver av felles interesse.

Marxistisk Forum ble grunnlagt i 1967. Forumet samarbeider i Norge med Bevegelsen for sosialisme og Marxist Forlag.

marxistisk-forum.no

Stor krise – store muligheter

AV PER OLAF LUNDTEIGEN,
STORTINGSREPRESENTANT SENTERPARTIET

Norge kan ikke leve på olje, gass og tjenesteproduksjon alene, vi må også drive foredling og vareproduksjon for å sikre balanse i regnskapet. Den moderne industrien må i det norske kostnadsnivået tilby spesialiserte produkter der Norge kan konkurrere internasjonalt. I dag svekkes all fastlandsindustri, til fordel for utvinning av olje og gass. Den norske tradisjonen er at industripolitikken bygger på et samspill i mellom stat og næringsliv. Slik har det vært med olje- og gassindustrien, skipsfarten og industrien knytta til fossekrafta og mineralressursene. Nå er det skogbruket som trenger et sterkt samspill med staten. Norge uten skipsfart og fisk er ikke Norge. Norge er heller ikke Norge uten at vi utnytter de enorme skogressursene naturen har gitt oss i gave.

Lavutslippssamfunnet

Norsk skogbruk – bruk av skog – representerer store muligheter for å kunne produsere klimavennlige produkter basert på grønt fornybart karbon. Olje er en ikke-fornybar ressurs. Olja vi henter ut i dag, er danna i løpet av millioner av år. Skogen i Norge er en fornybar ressurs. Hogges et tre og et nytt plantes, tar det knapt 100 år før det nye treet kan hogges.

Når skogen vokser, fanges CO₂ fra atmosfæren og omgjøres til trevirke. Totalt fanger Norges skoger nå en CO₂-mengde som tilsvarer 60 prosent av landets totale utslipp av klimagasser, og hele tre ganger samlet utslippet fra veitrafikken! I skog som er fredet, blir ikke trærne høstet gjennom hogst. Og trær som ikke hogges, vil til slutt dø. Gjennom forråtnelse vil all CO₂ som ligger lagret i treet frigjøres og slippes ut i atmosfæren. I en slik skog foregår det dermed ikke netto opptak av klimagasser. Vi må derfor drive med treforedling om vi skal løse klimakrisa.

Skogressursene vil spille en avgjørende rolle i overgangen til lavutslippssamfunnet og for å utvikle en sterk bioøkonomi. Norge har svært gode muligheter for å delta i dette med vår ferske, langfibra gran, sterke faglige tradisjoner og en internasjonal unik tilgang på investeringskapital.

Skogens særegne egenskaper

Vind, bølger og sol er fornybar energi som kan omgjøres til elektrisk kraft og varme. Det fornybare karbonet fra skogen har imidlertid egenskaper langt utover dette. Tømmer kan igjennom nye produksjonsprosesser erstatte fossilt karbon som byggesteiner i produksjon av tilnærmet alle kjente oljebaserte produkter som mennesker forbruker i dag: drivstoff, plast, tekstiler, syntetisk gummi, isolasjon, maling, lakk, lim, vaskemidler, rense- og desinfeksjonsmidler, medisiner, kosmetikk og vaniljesmak! Men mye av teknologien er enda på et laboratoriestadiet. Derfor trengs kapital for å utvikle lønnsom industri.

Situasjonen og hva som trengs Som i andre deler av samfunnslivet, må markedskreftene korrigeres - av politiske vedtak, lover og økonomisk stimulans for å utvikle et moderne grønt Norge. Opptaket av klimagasser i våre skoger er fallende. Dette har sammenheng med at bare en del av den årlige tilveksten i skogene høstes i dag, slik at andelen gammel-skog er økende. Dette har igjen sammenheng med at treforedlingsindustrien opplever redusert etterspørsel, nedleggelse og med det fallende behov for tømmer.

Om ikke myndighetene fremmer lønnsom omstilling av treforedlingsindustrien vil hele verdikjeden for skog bryte sammen. I denne regjeringsperioden kom treforedlingsindustrien i et sterkt søkelys rundt nedleggelsen av Union i Skien i 2005. Alvoret den gangen ble dessverre ikke fulgt opp med handling fra hverken næringen sjøl eller myndighetene. Svekket lønnsomhet er fulgt av ungdoms fallende interesse for å utdanne seg i yrker tilknyttet verdikjeden. I 2012 ble tre nøkkelbedrifter på Østlandet-Trøndelag med et samla tømmerforbruk på 1,4 millioner kubikkmeter lagt ned. Situasjonen i dag er at norsk kostnadsnivå utvikler seg slik at konkurransekraften for bedrifter i Norge svekkes seg for hver dag som går. Sterk norsk krone har svekka konkurransekraften ytterligere. Tre-

lastbransjen med sagbrukene i spissen får også svekka lønnsomhet som følge av lavprisimport fra Sverige og langt svakere priser på flis. Husk: Om lag 50 % av en skurstokk ender som flis hos treforedlingsindustrien. Markedet for papir, spesielt avis, faller dramatisk. Norske Skog satsa på avispapir på internasjonal basis, i ei tid da mange advarte mot dette og ettertida viser at det var feil. Med unntak av Borregaard budsjetterer alle treforedlingsfabrikker med om lag nullresultat eller røde tall for 2013.

Borregaard er unntaket som har vist at av tømmer kan en fremstille produkter med langt lysere markedsutsikter enn cellulose og avispapir, som er hovedproduktene hos dagens treforedlingsindustri. Ved Borregaard omdannes det fornybare karbonet i tømmer til produkter som spesialcellulose, lignin, vanillin og bioetanol. Finkjemikaler til farmasøytisk industri utvikles også på Borregaard. I dag

Norsk skogbruk – bruk av skog – representerer store muligheter for å kunne produsere klimavennlige produkter basert på grønt fornybart karbon.

inngår produkter herifra i eksempelvis sement, gips, betong, gjødsel, batterier, røntgenkontrastmidler, vanilje- og proteinerstatninger. Mulighetene i framtida er enda mange flere. Cödra Cells fabrikk på Tofte i Hurum er varslet nedlagt, fabrikken alene står for 25% av tømmerforbruket i Norge. Tofte har helt andre muligheter enn de andre nedlagte fabrikkene.

Tofte-fabrikken er Norges eneste gjenværende sulfatcellulosefabrikk. En omstilling av kokeriet på Tofte kan gi et produktspekter som ligner det en i dag fremstiller igjennom bioraffineriet på Borregaard, men da trengs betydelig kapital.

Politisk vilje

Bare politisk vilje til å bidra i omstillingen kan igjen gjøre hele verdikjeden for skog lønnsom. Omstilling av norsk treforedlingsindustri i tråd med hva markedet etterspør og klimaet trenger, er en svært krevende prosess som må skje i nært samspill mellom staten, fagbevegelsen, skogeiersamvirket og langsiktige, nasjon-

Uten staten på laget, som må forstå alvoret og være villig til å stille med de nødvendige milliarder, vil treforedlingsindustrien forsvinne, og storparten av skogene bli naturreservat uten netto CO2 opptak. Dette vil være misbruk av ressurser og en stor klimasynd.

ale investorer.

Uten staten på laget, som må forstå alvoret og være villig til å stille med de nødvendige milliarder, vil treforedlingsindustrien forsvinne, og storparten av skogene bli naturreservat uten netto CO2 opptak. Dette vil være misbruk av ressurser og en stor klimasynd.

1) Men situasjonen kan snus dersom: Staten faser inn investeringskapital i et eget skog-/treforedlingsbransjeprogram for å lette kapi-

talsituasjonen ved omstilling. Herunder
ü en egen investeringsstøtte til miljøteknologi for skog/treforedling,

- rimelige og langsiktige statlige risikolån,
- langsiktig statlig eierkapital (noe det er behov for i tilfellet Tofte) som sammen med private, langsiktige investorer kan sikre et robust eierskap som ikke har store krav til avkastning fra første dag.

2) Det gjøres mer foretakslønnsomt å nytte fornybart karbon framfor fossilt karbon
- Øke lønnsomheten i skogbruket ved å

overføre CO2-avgifta i fra olje- og gass til skogavgifta slik at en fremmer et mer aktiv skogbruk med større fangst av CO2. Anslagsvis 100 kroner per kubikkmeter tømmer etter nærmere definerte vilkår.

Ei stor krise kan gi store muligheter. Til nå har vi som kjemper for treforedling i Norge ikke klart å få tilstrekkelig mange med makt og muligheter til å se alvoret. Som stortingsrepresentant for Buskerud arbeider jeg hardt for at det skal snu!

Tømmer lastes i Orkanger havn med kurs for Norske Skog på Skogn Foto: Trondheim havn

Har Assadregimet brukt kjemiske våpen?

AV ASLAK STORAKER

USA la i juni i år fram etterretning de mente beviste at Syrias regime hadde angrepet opprørere med nervegassen sarin ved minst fire anledninger og derved drept minst 150 mennesker. Bevisene skal bestå av øyenvitneskildringer, rapporter om fysiske skader som tyder på gassangrep og prøver av blod og urin som viser at personer er utsatt for saringass. USAs kilder inkluderer trolig journalister fra den franske avisa Le Monde som var øyenvitner til et angrep mot opprørsstyrker i utkanten av Damaskus 13. april der de mente å være sikre på at det var brukt kjemiske våpen. Le Mondes utsendinger blei også vist videoopptak av opprørere på sykehus som led av pusteproblemer og brannskader og skal ha smugla ut prøver som viser bruk av saringass. Syria er ett av syv land som ikke har signert forbudet mot kjemiske våpen, og det antas at de besitter forholdsvis store lagre av bl.a. saringass.

Barack Obama brukte påstandene til å legitimere avgjørelsen om å begynne å levere våpen til opprørerne i Syria. Til nå har usamerikanerne holdt seg til å levere såkalt ikke-dødelig krigsmateriell, forsynt opposisjonen med penger, trent opprørsstyrker i Jordan og koordinert våpenleveranser fra Qatar og Saudi-Arabia. Usamerikanerne har også trua med å innføre en «flyforbudssone» eller «humanitær korridor» over deler av Syria for å skape et friområde for opprørerne. Dette vil antagelig være mulig å gjøre fra usamerikanernes militære utplasseringer i Jordan og Tyrkia, og vil i realiteten bety full krig mot Syria, omtrent nøyaktig ti år etter invasjonen av Irak som blei begrunna med en massiv løgnkampanje om Saddam Husseins påståtte masseødeleggelssvåpen.

Men Washington møter motstand fra kongressen og opinjonen, som med rette er bekymra for at våpnene kan ende opp i hendene til al-Qaida og seinere bli vendt mot vestlige interesser. Østerrike har sagt at å levere våpen til

opprørerne vil være brudd på internasjonal lov og FN-paktens forbud mot aggresjon. Jaap de Hoop Scheffer og Javier Solanas, begge tidligere generalsekretærer i NATO, har åpent gått ut og advart mot at vestlige våpenleveranser og militære aksjoner mot Syria sannsynligvis vil resultere i økt ekstremisme, sektarisme og kriminelle overgrep, og at fredsforhandlingene som er planlagt i Geneve er den eneste farbare veien til fred.

Usikre «beviser»

FNs generalsekretær Ban Ki-Moon sa om USAs «beviser» at «informasjonen ikke kan bekreftes sikkert» samtidig som han oppfordra til en uavhengig undersøkelse av påstandene og gjentok at det ikke finnes noen militær løsning på konflikten i Syria.

Russlands utenriksminister Sergej Lavrov avfeide informasjonen som «ikke overbevisende» og «fabrikkert», og framholdt at Assadregimet ikke hadde noen grunn til å bruke kjemiske våpen så lenge de ikke er overbevist om at de er i ferd med å tape krigen, noe som ikke er tilfelle. For regimet ville det være uhyre skruppelløst å bruke våpen som er forbudt etter internasjonal lov, særlig når de veit at Obama offentlig har uttalt at USA vil anse angrep med kjemiske våpen som legitimerende for militær intervensjon.

Uavhengige eksperter på kjemisk krigføring har stilt seg kritiske til usamerikanernes påstander. Jean Pascal Zanders fra EUs institutt for sikkerhetsstudier sier til mcclathrycd.com at man i dagens verden der så mange har tilgang på mobilkameraer bør kunne forvente at slike angrep blir dokumentert med bilder og videoer. Zanders mistror også at reporterne fra Le Monde var vitne til angrep med saringass, og nevner flere punkter i reportasjen som ikke står til troende: Opprørerne forberedte seg til angrepene med å ta på gassmasker, men saringass absorberes gjennom huden. Skadde

opprørere blei transportert over lengre strekninger før de fikk behandling på sykehus, men sarin er så dødelig at de ville ha blitt drept i løpet av minutter, og det er sannsynlig at også helsepersonell ville ha blitt drept av kontakt med pasientene.

Andre har påpekt at USA ikke har offentliggjort hvordan de har fått tak i urin- og blodprøvene som viser tegn på angrep med saringass. Så lenge en ikke har en sikker og troverdig rett linje fra den tok prøven til de som analyserte den og presenterte resultatene er et slikt bevis lite verdt.

«Noen må kunne påvise at prøvene var i deres hender hele tida og at ingen tuklet med dem,» sier Alastair Hay ved universitetet i Leeds, som har arbeida med analyser av tidligere kjemiske angrep på kurdere i Irak. En anonym usamerikansk etterretningskilde innrømte ifølge magasinet Foreign Policy at noen slik rett linje ikke eksisterer. Øyenvitneskildringer kan også være usikre, da bl.a. bruk av tåregass kan frambringe lignende symptomer som kjemiske våpen.

Kan opprørerne stå bak?

En FN-undersøkelse fra mai konkluderte med at det sannsynligvis var brukt kjemiske våpen i liten skala i Syria, men at det var usikkert hvem som sto bak. En av undersøkelseskomisjonens medlemmer, Carla del Ponte, uttalte imidlertid at det var «sterke, konkrete mistanker» om at det var opprørere som sto bak gassangrepene. FN-rapporten slo forøvrig fast at syriske styresmakter har gjort seg skyldig i grove krigsforbrytelser, særlig vilkårlig bombardement av opprørskontrollerte områder, men at opprørerne også har begått krigsforbrytelser og setter sivilbefolkninga i fare ved å plassere militære styrker i sivile områder.

I juni i fjor hevda statlige syriske medier at syriske opprørere hadde fått tak i kjemiske våpen fra det nye regimet i Libya som de planla å bruke mot sivile i Syria og så legge skylden på regimet. Det er ikke kommet opplysninger fra annet hold om at noen av Libyas kjemiske våpen er forsvunnet, men det er på det rene at syriske opprørere har mottatt våpenleveranser fra Libya og ifølge øyenvitneskildringer gitt til Russia Today brukte libyske militser fra Misrata kjemiske våpen i angrep mot stam-

Aktivister fra den syriske tverreligiøse Mussahalabevegelsen for fred og forsoning. Mussahala har støtte fra regjeringen men det har ikke forhindret at aktivister og religiøse ledere har blitt drept av både regimetro militser og opprørsmilitser.
Foto: Susan Dirgham

mefiender i byen Bani Walid i oktober. Syriske myndigheter har gjentatte ganger hevdet å ha funnet kjemiske våpen når de har storma opprørskontrollerte områder. 8. juli hevdet de å ha funnet hele 281 tønner med kjemiske materialer, «nok til å utslette en hel by, om ikke et helt land», ifølge den syriske FN-ambassadøren. I skrivende stund gjenstår det å se om de kan legge fram noe som helst bevis for dette.

I juli presenterte imidlertid også Russlands FN-ambassadør Vitaly Churkin det Moskva mente var beviser for at opprørerne i Syria har stått bak et av de fire kjemiske angrepene USA beskylder regimet for å stå bak. Russiske eksperter skal ha undersøkt prøver fra et gassangrep i Khan al-Assal nord for Aleppo 19. mars som drepte 27 mennesker. Resultatene fra analysen viser at det dreier seg om saringass, men at prosjektilet ikke er av en type som vanligvis brukes til giftgass, og at det ikke så ut til å være industrielt framstilt. Dersom dette er riktig er det langt mer sannsynlig at angrepet blei utført av opprørere enn av profesjonelle militære med tilgang på standardiserte våpen. At flesteparten av ofrene tilhørte den syriske hæren og at det syriske regimet inviterte FN-inspektører til å undersøke denne hendelsen allerede rett etter det skjedde tyder i samme retning. Assadregimet har så langt ikke gitt tillatelse til at FN-inspektører kan få uhindret tilgang til Syria for å etterforske alle påstander om kjemiske angrep, angivelig fordi de frykter vestlig spionasje.

I slutten av mai blei det også rapportert at 12 syrere mistenkt for å tilhøre den al-Qaida-tilknyttede al-Nusrafronten var blitt arrestert i Tyrkia. Lokale tyrkiske medier skreiv at det var blitt funnet saringass i hus de disponerte nær den syriske grensa. Tyrkiske tjenestemenn avviste seinere at det var funnet saringass, men bekreftet at de hadde funnet «ukjente kjemikalier».

Irakiske styresmakter meldte i juni at de hadde arrestert fem terrorister fra al-Qaida som hadde satt opp verksteder for produksjon av kjemiske våpen, inkludert sarin- og senepsgass, angivelig tiltenkt for bruk i terroraksjoner mot Europa. Al-Qaida i Irak detonerte 16 kjemiske klorinbomber mellom oktober 2006 og juni 2007.

En må konkludere med at det på ingen måte er usannsynlig at enkelte opprørsgrupper i Syria har både evne og vilje til å framskaffe og anvende kjemiske våpen, og at det vil være svært tjenlig for dem om de lykkes med å legge skylden på Assadregimet for eventuelle slike angrep.

Økende sektersk splittelse

Et av resultatene av borgerkrigen i Syria har vært splittinga av sunnimuslimske Hamas fra sin tidligere allianse med Iran, Hizballah og Syria. Krigen har ført til en stor og økende konfrontasjon mellom sunni- og sjiaislamister, snarere enn at de allierer seg med hverandre mot USA og Israel slik det kunne ligge an til tidligere.

Tusenvis av militante sunni-jihadister har strømmet til Syria fra hele verden for å slåss på opprørernes side. Men i den seinere tid har det også kommet et økende antall utenlandske sjia-islamister til Syria. Den libanesiske sjia-geriljaen Hizballahs aktive inntreden i krigen på Assads side er utvilsomt viktig for regimets militære framgang, og det skal også ha kommet en del sjiaer fra Irak som slåss på regimets side for å forsvare sine trosbrødre. Det er dannet en statlig Nasjonal Forsvarsstyrke basert på borgervernsmilitser og paramilitære grupper fra ulike minoritetsmiljøer som teller 60 000 mann, i tillegg til den ordinære hæren på noe

over 100 000 mann.

BBC anslo 12. juli at den mer eller mindre sekulære Frie Syriske Hær har 10 000 – 50 000 mann under våpen, al-Nusrafronten 6 000 og Den Syriske Islamske Fronten (en paraplyorganisasjon for tolv ulike islamistgrupper) 10 000 – 25 000 mann. Motsetninger mellom sekulære opprørere og al-Qaida-tilknyttede jihadister har den siste tida eskalert til væpnede kamper, og flere lokale opprørsledere er blitt drept av islamister. Jihadistene vinner terreng både fordi de er disiplinerte og sørger for «lov og orden» i områdene de kontrollerer, og fordi de har kamperfaring, er skruppelløse og har bedre tilgang på våpen. Oberst Abdul-Jabbar al-Aqidi i Den Frie Syriske Hær i Aleppo sier til NRK 6. juli: «Får vi ikke våpen, kommer folk til å hoppe over til Al Qaida. Det skjer hele tiden og stadig oftere. Fortsetter verdenssamfunnet å svikte oss, kommer hele Den frie

syriske hæren snart til å bli Al Qaida.» Den økende sektersk splittelsen truer med å sette flere land i Midtøsten i brann.

Når man bare anser den ene parten for å være en legitim aktør er det ikke mulig med noen reelle forhandlinger.

Fredsforhandlinger eneste farbare vei

Norge har bevilget 60 millioner kroner til den Syriske Nasjonalkoalisjonen, som regjeringa anerkjenner som «den rettmessige representanten for det syriske folk». Midlene skal ifølge statssekretær Torgeir Larsen bl.a. gå til «de forberedelser til gjenoppbygging som Nasjonalkoalisjonen i samarbeid med internasjonale aktører er i gang med.» Dette må ansees som en grov innblanding i syriske indre anliggender fra norsk side, og er symptomatisk for Vestens holdning til borgerkrigen i Syria. Når man bare anser den ene parten for å være en legitim aktør er det ikke mulig med noen reelle forhandlinger. USA, Storbritannia og Frankrike har hele tida insistert på president Bashar

Syriske opprørere fra Al-Qasasbrigaden løper gjennom en oliventrelund for å unngå snikskyttere fra den syriske hæren. Foto: Freedomhouse/flickr

al-Assads umiddelbare avgang, avvist forhandlinger med Assads viktige allierte Iran og gitt politisk og materiell støtte til opprørerne, samtidig som de har trua regimet med militær intervensjon og oppmuntra opprørerne med å signalisere at større våpenleveranser vil komme i framtida.

Talsperson for den ikkevoldelige Nasjonale koordinasjonskomiteen for demokratisk endring, Haytham al-Manna, har tidligere uttalt til Voice of Russia at «Enhver demokratisk syrer blir dårlig når han hører at noen påstås å være de eneste representantene for det syriske folket.» Al-Manna mener løsinga på konflikten ligger i å stoppe all innførsel av våpen til begge sider i konflikten, fredsforhandlinger i Geneve, og at Russland, Kina og Iran må legge press på regimet i Damaskus for å gjennomføre seriøse demokratiske reformer. Han uttalte til al-Monitor 9. april at «avgangen til president Assad vil ikke bety slutten på volden i Syria... om han blir styrtet militært vil det bare lede til ytterligere voldsbruk.» Koordinasjonskomiteens leder Hassan Abdul Hazim har oppfordra alle utenlandske krigere til å forlate Syria umiddelbart, uavhengig av om de slåss sammen med Assad eller opposisjonen. FNs høykommissær for menneskerettigheter Navi Pillay har også sagt at ingen bør støtte konflikten i Syria med våpen eller ammunisjon, og at økte våpentilførsler vil lede til flere massakrer i området.

Fakta på bakken nå er at opprørerne taper tereng militært, og trolig også når det gjelder oppslutning fra de syriske folket. Færre deserterer fra hæren, mens det meldes om økning i antallet opprørere som legger ned våpnene og tar imot amnesti fra regimet. Å gi opprørerne flere våpen vil kunne forlenge motstanden, men neppe gjøre dem i stand til å vinne.

«Mange syrere har tatt et granskende blick på Assad og opposisjonen, og kommet fram til at de ikke har mye å håpe på fra opposisjonen,» sier Midtøsteneksperten David Hartwell til The Telegraph. «Myndighetene presenterer dette som en kamp mellom seg selv som en sekulær bastion på den ene sida, og al-Nusra og al-Qaida på den andre. Mange syrere godtar den beskrivelsen.»

Når det er sagt, tyder lite på at regimet vil kunne vinne en full militær seier over hele Syria i nær framtid. Motstanden er mange steder sterk og ektefølt, og opprørerne har fritt leide til å krysse grensa til Tyrkia der de mot-

«Mange syrere har tatt et granskende blick på Assad og opposisjonen, og kommet fram til at de ikke har mye å håpe på fra opposisjonen,» sier Midtøsteneksperten David Hartwell til The Telegraph. «Myndighetene presenterer dette som en kamp mellom seg selv som en sekulær bastion på den ene sida, og al-Nusra og al-Qaida på den andre. Mange syrere godtar den beskrivelsen.»

tar våpen fra Saudi-Arabia, Qatar og Libya, og antaglig snart også USA. De lenge planlagte og flere ganger utsatte fredsforhandlingene i Geneve, sammen med lokale initiativer som Mussalahabevegelsen, et tverreligiøst initiativ til forsoning mellom opprørere og regime som opererer på bakken flere steder i Syria, synes dermed fortsatt som den eneste realistiske

veien til fred.

Men det er dessverre mange ting som gjør en slik løsning vanskelig. Den Syriske Nasjonalalliansjonen sier de ikke vil delta i fredsforhandlinger før den militære situasjonen har svingt i deres favør, og har satt som forhåndsbetingelse at Bashar al-Assad går av som president, noe regimet anser som uakseptabelt. Hverken Syrias Nasjonalalliansjon eller Den Frie Syriske Hærs Høyeste Militæråd har heller noen særlig reell kontroll over de oppsplitta opprørsstyrkene. Mange opprørskommandanter har uttrykt at de ikke vil respektere noen framforhandla avtale som ikke innebærer regimets umiddelbare avgang, og tidligere nevnte oberst Abdul-Jabbar al-Aqidi uttalte til NRK at enhver som framforhandler en slik avtale på vegne av opposisjonen vil bli betrakta som en forræder. De mest ekstreme, som al-Nusrafronten, vil naturligvis under ingen omstendigheter godta noen form for fredsavtale.

Enhver mulig forhandlingsløsning innebærer at Vesten og Gulfstatene på den ene sida og Russland og Iran på den andre legger et enormt press på sine allierte på henholdsvis opprørs- og regimesida i Syria for å gå inn i reelle forhandlinger. Det ser dessverre ikke ut til å være tilfelle for øyeblikket.

Intervju med kamerat Salah Adli

- generalsekretær i Egypts Kommunistiske Parti

6. juli 2013

Aller fyrst vil eg helse til våre vener i Tudeh, og ønskje dei lukke til i den vidare kampen. Derneft vil eg takke avisa Nameh Mardom for at eg får lov til å klargjere dei store historiske hendingane som no går føre seg i Egypt.

Spørsmål 1: Egypts kommunistiske parti har tidlegare nemnt at masseprotestrørslene inneheld ulike klassar og lag av folket. Korleis var dei ulike laga av folket mobilisert i den andre bølga av 30.juni-revolusjonen?

Sidan utbrotet av revolusjonen 25. januar 2011, har ikkje protestrørslene minka i styrke, millionar har demonstrert, så den revolusjonære tilstanden i folket har vore der heile tida. Arbeidastreikar og -protestar har og eskalert. Etter suksessen til Morsi og Den muslimske brorskapen har folk oppdaga den autoritære naturen deira, fascistiske karakter, deira trong til meir parasittisk og reaksjonær kapitalisme, og dei manglande evnene deira til å styre eit land på storleik med Egypt. Vidare at dei har svike heimlandet deira, og vore meir enn viljuge til å tale Sambandsstatane og Israel si sak. Det vart etter kvart særst tydeleg at prosjektet deira er sekterisk og fiendtleg mot demokrati, vitskap, kultur og toleranse. Endå viktigare var det at folk oppdaga at dei nytta religiøse slagord for å løyne det store midtaustenprosjektet deira.

Derfor nådde talet på sosiale protestar (streikar, demonstrasjonar osv) 7400 i løpet av førre året. Arbeidsløysa steig til 32%, med dei fleste arbeidslause godt eller halvgodt utdanna. Utanlandsgjelda auka frå 34 milliardar usd til 45 milliardar usd. Innanlandsgjelda auka med 365 milliardar egyptiske pund det siste året Morsi sat ved makta. No lever meir enn halvparten av folket under fattigdomsgrensa. For å ta det litt kort, dei fleste klassar og lag av folket, og dei liberale, nasjonalistiske og venstreorienterte politiske kreftene, følte at det var eit stort trugsmål om den Muslimske brorskapen vart verande med makta av di dei freista å monopolisere makta og stengje ute alle som ikkje er med dei.

Sjølv breie lag av den egyptiske borgarskapen innanfor sektorane turisme, industri, handel,

landbruk og bygg vart redde for å la den Muslimske brorskapen halde fram med makta, ettersom dei meinte at det vart skapt eit samfunn prega av kaos og manglande stabilitet.

«Tamarud»-rørsla klarte å samle inn meir enn 22 millionar underskrifter for å signalisere eit mistillitsvotum mot Morsi, og ta til orde for nyval. Alle parti, fagforeiningar og organisasjonar tok del i arbeidet med å samle underskrifter, og kampanjen spreidde seg på fabrikkar, skular og universitet, ja i heile samfunnet. Det viktige med kampanjen var at han involverte heile folket i den revolusjonære rørsla for å kaste Morsi-regimet. Det tok og attende den rolege og demokratiske karakteren ved revolusjonær aksjon, og legitimerte og at det som hender ved røysturnene ikkje har alt å seie. Samstundes vart det kalla inn til demonstrasjonar på alle store torv i Egypt 30. juni for å styrte fascistregimet og ta eit oppgjør med omgrepet «den religiøse staten».

Den folkelege responsen var enorm, og dei største demonstrasjonane i Egypt, ja og i verda (dette er stadfesta av Google Earth) var eit faktum. Meir enn 27 millionar menneske strøymde til gatene på same tid i alle delar av Egypt, og alle lag av folket var representert. Samstundes var det støttedemonstrasjonar for regimet, men dei nådde ikkje meir enn eit par hundre tusen menneske. Me trur at det som hende 30.juni er ei andre bølge av den egyptiske revolusjonen som ejare og meir djupt-

gåande enn den fyrste bølga i 2011. Det har teke tid å finne rette måten å slå attende kreftene frå religiøse ytre høgre som freiste å stele revolusjonen og ri på bølga for å gjennomføre dei reaksjonære måla deira.

Spørsmål 2: Kva for ei deltaking er det frå dei «lågar»klassar og arbeidarar i desse protestane? Kvifor går arbeidarar til kamp mot politisk islam for demokratiske rettar?

Hovudslagorda for Januarrevolusjonen var brød, fridom, sosial rettferd og menneskeverd. Det er ein naturleg del av den nasjonale, demokratiske revolusjonen, og kom som eit resultat av attendesteg, tyranni og ein turbokapitalisme med røter attende til midten av 70-talet. På den tida klarte dei reaksjonære kreftene, i lag med verdsimperialismen og den arabiske reaksjonen, skape eit klima for det me i dag kjenner som politisk islam, og særskilt den Muslimske brorskapen spreidde seg. Venstrekreftene vart svekte, arbeidarar oppsagde og store industriar gjekk under, slik at ein ikkje kunne oppnå monaleg utvikling.

Faktisk har arbeidarar vore involverte i dei fleste protestane som har eskalert sidan 2006, og tek del i desse som del av folket og ikkje på grunnlag av klasse. Dette er av di Egypt manglar sterke fagforeiningar, noko som er eit resultat av langvarig tyranni og undertrykking frå styresmaktene.

Det handlar og om det har vore store endrin-

På 70-talet klarte dei reaksjonære kreftene, i lag med verd-simperialismen og den arabiske reaksjonen, skape eit klima for det me i dag kjenner som politisk islam, og særskilt den Muslimske brorskapen spreidde seg. Venstrekreftene vart svekte, arbeidarar oppsagde og store industriar gjekk under, slik at ein ikkje kunne oppnå monaleg utvikling.

gar på «klassekartet». Små og mellomstore verksemdar vart satsa på, der arbeidarar vart hindra i å skipe fagforeiningar. Arbeidarklassa opptreidde ikkje som ei eining i revolusjonen. Som eit resultat av den manglande einskapen, som har mange grunnar, representerte ikkje arbeidarrørsla seg så mykje som ein skulle tru, når ein tenkjer på dei store ofra arbeidarar gjorde under revolusjonen.

Det er viktig å klargjere at arbeidarane i of-fentleg sektor har oppdaga at praksisar og haldningar under styret til den Muslimske brorskapen ikkje er ulik styret under Mubarak, om noko vart det ei endring til det verre. Den Muslimske brorskapen implementerte den same politikken når det gjeld privatisering og liberalisering av prisar, og auka ikkje minimumsløna sjølv om dette var eit av dei fyrste krava etter revolusjonen. Dei sette til og med ned skatten for businessfolk, heldt fram med privatiseringa av tenester og nekta å setje i verk helseforsikringsprogrammet. Dei insisterte på å selje ressursane til Egypt gjennom prosjektet «islamic bonds», som den Muslimske brorska-pen rusha gjennom i overhuset av parlamentet. Det farlegaste dei gjorde var at dei nekta å godkjenne lova som skulle gjere det fritt fram å skipe fagforeiningar. Den Muslimske bror-skapen sette og inn sine egne folk i «General Union of Egyptian Workers», som vert sett på som den viktigaste krafta for arbeidarklassa i kampen mot politisk islam.

Dei som trur at arbeidarar berre gjer opprør for faglege rettar eller økonomisk framgang tek feil. Arbeidarar er medvitne om det ekstreme religiøse ytre høgre prosjektet og fascistiske praksisar på alle felt.

Spørsmål 3: I fråsegna dykkar, karakteriserer Egypts kommunistiske parti den nylege utviklinga i Egypt som ein revolusjon. Kva er det revolusjonen treng?

Ja, det som hender no er ein revolusjon. For å vere presis; det er den andre store bølga av Janurrevolusjonen frå 2011, ettersom den fyrste bølga vart stoppa av di den Muslimske brorskapen kuppa heile greia. Det er ein demok-

ratisk revolusjon med ein klar sosial og patri-otisk profil. Den held fram og inneheld breie lag av folket og ulike politiske krefter (liberalis-ter, nasjonalistiske og venstreorienterte). Den fyrste oppgåva til revolusjonen er å skipe ei ny grunnlov som tek omsyn til menneskerettar, kvinnerettar og sosiale og økonomiske rettar for dei lågare klassane. Men å kaste den reaks-jonære, sekteriske grunnlova, i staden for å en-dre ho, er ei fundamental oppgåve for demok-ratiske og progressive krefter for tida.

Ei anna viktig oppgåve vert å ha fridom til å starte fagforeiningar, politiske parti og organ-isasjonar utan innblanding frå styresmaktene. Men ein må nekte parti med ein religiøs plat-tform, og ha full likestilling mellom menn og kvinner når det gjeld rettar, og kriminalisere all diskriminering.

Når det gjeld dei sosiale oppgåvene er det viktig å få på plass ein gjennomgåande so-sialutviklingsplan, som må ta inn over seg omfordeling og kamp mot fattigdom. Ein topp prioritet er å spesifisere ei minimumsløn og ei maksimumsløn og kople desse opp mot prisar, slette gjeld for småbønder, auke helse- og ut-danningsbudsjetta, skaffe husrom for lågtløn-a og drive kamp mot korrupsjon.

Dei nasjonale oppgåvene vil vere å gjere seg seg meir uavhengig av Sambandsstatane, ikkje bøye under for sionisthegemoniet, gjenop-prette Egypt si rolle på arabisk, afrikansk, re-gionalt og internasjonalt nivå, og styrkje til-høvet til den tredje verda.

Spørsmål 4: Tyder den siste utviklinga i Egypt på at folket seier nei til politisk islam som ide, eller berre av den Muslimske bror-skapen?

Den Muslimske brorskapen er den mest ef-fektive og mektige krafta innan politisk islam. Alle andre organisasjonar, inkludert Salafi og Jihadistgrupper, var allierte av brorskapen, og kjempa med dei i den siste kampen om regimet. Dette var av di dei visste at eit tap for regimet ville vere eit kraftig attendeslag for det sekteriske islamistiske prosjektet som

er støtta av Sambandsstat-administrasjonen. Berre Salafi al-nour partiet vart ekskludert frå alliansen i den siste kampen grunna tilhøvet til Saudi Arabia. Me er likevel klar over at dette partiet er fiendtleg andsynes menneskerettar, kvinnerettar og minoritetar. Dette vart tydeleg då dei var involverte i drapa på sjiamuslimar i den grusomme massakren i ein landsby førre månad.

Me trur at kampen ikkje er over, og at me treng politisk, sosial og kulturell kamp for å stå i mot motstanden deira og endre det generelle kli-maet som har vore øydelagt i tiår.

Men det me vil trekkje merksemda mot, er at det som hender i Egypt no ikkje berre er ein konfrontasjon mellom den Muslimske bror-skapen, og deira allierte fra det religiøse ytre høgre, og sikkerheitsinstitusjonar i staten. Dei konfronterer i røynda det egyptiske folket frå alle sektar og strømningsar samt alle statsin-stitusjonar, inkludert det juridiske systemet, media og kulturen. I grannelag og landsbyar vil no brorskapen konfrontere dei store mas-sane av det egyptiske folket, ettersom dei har mist støtte frå store lag av folket dei siste to åra. Men forsvaret og tryggleiksstyrker har ei viktig oppgåve med å slå ned dei bevæpna militsane deira.

For å oppsummere; Det me no har sett, er eit stort nederlag for heile ideen om religiøse ytre høgre, og ikkje berre for prosjektet til den Muslimske brorskapen. Dette kjem til å få stor innverknad i regionen i den komande tida.

Spørsmål 5: Kva meiner du om argumen-ta som nemner at kastinga av Morsi var udemokratisk sidan han var lovleg valt, og den nye grunnlova vart ratifisert etter ei folkeavrøysting? Vart Morsi styrta av hæren?

Dei som har kasta Morsi, er dei 22 millionane frå det egyptiske folket som har skrive under på petisjonen. Det heile kulminerte då 27 mil-lionar tok til gatene 30. juni i ein demonstras-jon som varte i fire dagar. Det var Morsi som miste legitimitet då han innførte ein diktator-isk grunnlovsdeklarasjon i november 2011.

Det var Morsi som øydela menneskerettar då terroristtilhengjarane hans tok høgsterett, då militsen hans torturerte demonstrantar framfor presidentpalasset, og då mennene hans drap folk utanfor hovudkvarteret til «Freedom an Justice party». Det var Morsi som braut lovnaden om å følgje grunnlova og skipe ei koalisjonsregjering. Han og gruppa hans insisterte på å følgje vilkåra frå IMF, og erklærte og Jihad på Syria utan å referere til hæren og det nasjonale forsvarsrådet.

Derfor har alle politiske parti og krefter, jamvel Salafi al-nour som forlet skipet før det sank, bede om nyval. Dette er ikkje eit kupp mot demokratiet, det kjem frå hjartet av demokratiet når ein president har svike folket som har valt han. For å avgrense demokratiomgrepet til ikkje berre å gjelde det ein gjer ved røysteur-nene, må ein ha ein rett til å gjere opprør mot autoritære leiarar og fascistregime som nyttar religion for å løyne reaksjonær styre og kapitalistisk orientering. Støtta Morsi har fått frå Sambandsstatane og andre vestlege kapitalistiske land, som seier at det som har hendt berre er eit militærkupp og eit åtak mot konstitusjonell legitimitet, syner at imperialismen er livredd for folkerevolusjonar. Det som har hendt er ikkje på nokon måte eit militærkupp, men eit revolusjonært kupp frå det egyptiske folket si side for å kvitte seg med eit fascistisk styresett. Hæren utførte berre folket si vilje, og ville verje dei frå den Muslimske brorskapen og terroristvenene deira.

Kva slags militærkupp er det når titals millionar menneske er ute i gatene? Kva slags militærkupp er det sjefen for høgsterett allereie har teke makta, som er det som vart kravd av «The salvation Front» som inkluderer heile opposisjonen og ungdomsrørsla til «Tamarud». Dette har vorte omfamna av av dei egyptiske massane. Kva slags militærkupp er det når eit styre av sivile og kvalifiserte kjem till å verte danna og har full makt i ein overgangsperiode som ikkje kjem til å vare i meir enn eitt år og skal ende med ei demokratisk grunnlov og val som alle vil ha? Kva slags militærkupp er det som tillet fredelege protestar, jamvel frå opposisjonen og ikkje erklærer unnatakstilstand? Erklæringa frå Al-Sisi, forsvarsjefen, der han teikna opp vegkartet for overgangsperioden, var debattert med representantar frå det egyptiske folket, inkludert ungdomsrørsla til «Tamarud», representanten frå Salvation

Front, sjeiken av Al-Azhar og eit utval kvinner. Det egyptiske folket har feira denne sigeren på torg, i grannelag og landsbyar, og er godt nøgd med innblandinga frå hæren.

Vi bør, slik marksismen lærer, ta utgangspunkt dei konkrete realiteter og ikkje begrense visjonane våre til forutbestemte rigide idear og ferdige formularer. Er det ikkje verd å merke seg at vestleg media vender det blinde auget til for alt dette, og insisterer på at det som har hendt var eit militærkupp?

Okke som, me må vere på alerten for å sikre at rolla til hæren er avgrensa til å verne om egyptiske borgarar og den nasjonale tryggleiken til Egypt, og at dei ikkje skal blande seg inn i direkte politiske tilhøve gjennom overgangsfasen.

Spørsmål 6:
Kva tenkjer du om Sambandsstatane si rolle i utviklinga i Egypt?

Sambandsstatane vart tekne på senga av 2011 revolusjonen, men dei var førebudde på ulike scenario då dei kjende at Mubarak-regimet gjekk mot slutten. Så dei reagerte med ein gong Mubarak vart kasta, og danna ein allianse mellom det tidlegare forsvarsrådet og den Muslimske brorskapen. Dette gjorde dei for å forsikre seg om at den Muslimske brorskapen skulle kome til makta, etter at denne skulle halde fram den neoliberale økonomiske politikken og trygge interessene til Israel. Dette meiner me er imot interessene til dei store massane av det egyptiske folket.

Men Sambandsstatane oppdaga etter ei stund at den Muslimske brorskapen var mindre

brukande til å styre landet, dei mangla kvalifiserte folk og dei insisterte på å vende seg til jihadistgrupper. Sambandsstatane var på same tid interesserte i å oppretthalde privilegia til dei militære institusjonane for å vere trygge på lojaliteten deira.

Sambandsstatane var samstundes redde for den revolusjonære situasjonen i Egypt, den aukande protestbølga og den folkelege uvilja mot den Muslimske brorskapen. Difor pressa dei den Muslimske Brorskapen til å gjennomføre reformer, og dei pressa og den liberale opposisjonen, særskilt dei som representerte storkapitalen gjennom Wafd-partiet, Partiet for frie egyptarar og Grunnlovspartiet til å fram-

skynde parlametære valg, avslutte alliansa med venstrakreftene og avvise den revolusjonære orienteringa til ungdomsbevegelsane som trur at måla til revolusjonen og avstjinga av regimet til det muslimske brors-

skap berre kan oppnås med ein diger folkeleg revolusjon mot det, og ved å boikotte valga. Då «Tamarud»-rørsla fekk den geniale ideen å svekke legitimiteten til Morsi, og han vart suksessfull, brakte det alle inn i eit dilemma. Alle tok til å kjempe for å styrte Morsi og skrive ut nyval. Dette kravet eskalerte til og å gjelde styrtinga av heile den Muslimske brorskapen, endring av grunnlova og ei korrigering av revolusjonen gjennom ein ny revolusjonær legitimitet og ein ny overgangsfase.

Den Muslimske brorskapen, usanarane, hæren og til og med kreftene i opposisjonen og ungdomen, kunne ikkje sjå føre seg at den folkelege responsen ville vere så kraftig og tvinge alle til å implementere folkevilja. Me veit at Sambandsstatane øvde eit sterkt press på leiarane

Det me no har sett, er eit stort nederlag for heile ideen om religiøse ytre høgre, og ikkje berre for prosjektet til den Muslimske brorskapen.

Mansour tas i ed som interimpresident.
Foto: Cyprus mail

i hæren og den liberale opposisjonen forat me ikkje skulle kaste Morsi, men berre innføre store reformer. Men det var for seint, og alle skjøna at alternativet ville vere borgarkrig, meir terrorisme og ei opning for framand intervensjon.

spela ei farleg rolle her. Men folket og hæren hadde krefter nok til avkle denne planen, og synte den skamfulle rolla til Sambandsstatane og den Muslimske brørskapsen i deira svik mot folket. Dette var eit stor smell for Sambandsstatane og imperialismen i regionen, og stadfesta nok ein gong triumfen til folkevilja over dei kontrarevolusjonære.

Manifest for eit anna Europa

- Våre umiddelbare felles prioriteringar for eit demokratisk, sosialt, økologisk og feministisk Europa

VEDTEKE PÅ ALTER SUMMIT-TOPPMØTET I ATHEN 7. OG 8. JUNI 2013 AV 180 ULIKE EUROPEISKE SOSIALE RØRSLER, ORGANISASJONAR OG NETTVERK.

Avvis nedskjeringspolitikken – vi krev reelt demokrati

Europa står i dag på kanten av stupet - og skodar ned i avgrunnen. Den dramatiske innstrammingspolitikken driv folka i Europa inn i fattigdom, undergrev demokratiet og øydelegg velferdsstaten. Aukande forskjellar trugar den sosiale samkjensla. Dei økologiske kriseteikna blir forsterka, medan dei hardest råka landa opplever akutte humanitære kriser. Kvinner og unge er dei som blir råka hardest.

Det europeiske oligarkiet tek i bruk stadig meir autoritære metodar for å støtte opp om eit mislukka nyliberalistisk system – trass i omfattande protestar og motstand. Diskriminering grunna på nasjonalitet, religion, rase, kjønn eller seksuell legning veks, og krisa blir forsterka for kvar dag. Sjølv eksistensen til EU er no truga, samstundes som den noverande politikken er med på å splitte folka i Europa.

Vårt prioriterte mål er å byggje eit Europa grunna på likskap, solidaritet og reelt demokrati. EUs institusjonar og dei europeiske regjeringane tener i dag interessene til finansmarkandene – utan respekt for folkesuvereniteten - og må difor bli sette under demokratisk kontroll. Det er interessene til fellesskapet som må rå, og økonomiske og sosiale behov må kome først. Våre krav om eit demokratisk, sosialt, økologisk og feministisk Europa må grunnast på desse prinsippa, i solidaritet med folkelege krefter over heile verda.

I) Stans gjeldsslaveriet!

Den statsfinansielle krisa i dag er resultat av økonomiske og politiske val som framleis set dagsorden innanfor EU og blant europeiske

regjeringar. Tiår med regressiv skattepolitikk har medvite og skandaleprega gjort ein liten minoritet rikare medan offentlege inntekter har sokke, og pengar som skulle ha vore nytta på offentlege tenester, har heller gått til å redde mislukka bankar. Innstrammingspolitikken har dramatisk svekt ressursane til hushald og småbedrifter og gjort tilbakeslaget endå verre. Kommersiell bankar har drive omfattande spekulasjon mot statsobligasjonar, medan offentlege finansar er vortne øydelagde av korrupsjon og tvilsam samrøring mellom politikarar og sterke privatøkonomiske interesser.

I mange land er det særleg den private gjelda, og ikkje statsgjelda, som har vakse sterkest. Dette har skjedd etter at både finansinstitusjonar og regjeringar har drive aggressiv markandsføring av lån til hushalda – for å kompensere for stagnerande lønningar i ein situasjon der prisane har stige.

Tiltaka som institusjonane i EU og regjeringane har lansert, er utforma med sikte på at vanlege folk skal betale rekninga. Denne gjelda kan likevel i stor grad bli definert som illegitim, sidan ho vart

teken opp utan omsyn til kva som var best for folket. Det står alt no ganske klart at enkelte land aldri vil bli i stand til å betale gjelda si.

Menneskerettar må bli prioriterte framfor nedbetaling av gjeld, og menneskelege behov må kome før omsynet til profitt. Vi krev difor straktiltak over heile Europa for å gjere folk frie frå gjeldsslaveriet frå finansmarknaden og den dramatiske innstrammingspolitikken. Finans-, skatte- og gjeldspolitikken må bli endra slik at ein kan få bukt med

gjeldsfella.

Våre felles og umiddelbare krav:

1. Det er naudsynt å få stansa diktata som troikaen no tvingar på gjeldstygde statar. Store delar av den offentlege gjelda må bli sletta, og dette må skje på ein måte som ikkje går ut over små obligasjonseigarar, spararar og pensjonistar. Bankar og finansinstitusjonar må ta sin del av rekninga. Kor mykje av den aktuelle gjelda som skal bli sletta, må bli avgjort på demokratisk vis. I denne samanhengen kan den uavhengige gjeldsrevisjonen i sivilsamfunnet kome til nytte.

2. All nedbetaling av gjeld må stansast inntil det er oppretta eit sosialt tryggingssystem mot fattigdom og arbeidsløyse. Økonomisk utvikling og rettviss omstilling til ein miljø- og klimavennleg økonomi må ha forrang. Endelig må offentlege velferdstenester og sosiale og økonomiske rettar bli tekne vare på før det kan bli betalt ned meir gjeld.

3. Det må bli stilt krav om at dei rikaste borgarane skal betale ein særskild eingongsskatt på formuene sine.

4. Den europeiske sentralbanken og andre offentlege bankinstitusjonar i Europa må få som oppgåve å gje lågrentelån direkte til statar. Slike lån med spesielt låge renter må ligge under demokratisk kontroll, og må bli gjevne utan dei velkjende føresetnadene som til no har vore følgt med dei nyliberale reformprogramma.

II) For eit økologisk og sosialt Europa: Stans innstrammingspolitikken!

I heile Europa, spesielt i sør og aust, er det gjennomført brutale innstrammingar som blir kalla naudsynte tiltak for å få betalt ned gjeld. Folk blir påført borer som dei ikkje kan bere, og offentlege utgifter er kutta dramatisk innanfor viktige velferdsområde. Investeringar i forskning og industri er svekte, sjølv om slike

Demonstrant på Alter Summit konferansen. Foto: Stéphane Burlot

investeringar er avgjerande for å kunne oppnå sosial og økonomisk omstilling.

Desse tvungne innstrammingsiltaka frå EU og europeiske regjeringar blir lik ein spiral som går stadig nedover, som underminerer realøkonomien og aukar gjelda, arbeidsløysa og fattigdommen. Tiltaka gjer den økonomiske krisa endå verre og fører til store miljøskadar. Dette skjer samstundes som ein liten elite i samfunnet held fram med å auke sin eigen rikdom.

I dag kontrollerer dei 10 % rikaste meir enn halvparten av all formue i Europa. Politikken i dag tek heilt medvite sikte på å halde oppe både desse forskjellane og den nyliberale modellen som øydelegg livsgrunnlaget vårt og underminerer demokratiske og sosiale rettar.

Vi krev ein fullstendig politisk snuoperasjon mot ein annan samfunnsmodell som sikrar sosial rettferd, likeverd, rettviss fordeling, økologisk berekraft og vern av fellesinteressene til vanlege folk.

Våre felles og umiddelbare krav:

1. Stopp innstrammingspolitikken no. Politikken som blir ført i dag, leier Europa stadig djupare inn i resesjon. Traktatar og lovverk som byggjer opp under denne politikken, må bli kansellerte og avviste. Dette gjeld til dømes Fiskalpakta, Six-packen, Two-packen og Konkurransesevnepakta, som det no blir forhandla om. Manglande jamvekt i handelspolitikken i Den Monetære Unionen må bli redusert ved at ein justerer politikken i overskotslanda, ikkje ved at ein tvingar underskots-

landa til endå større nedskjeringar. Finanspolitikken må kome under demokratisk styring.

2. Skattesystemet må gjerast rettvist gjennom ein progressiv og permanent skattlegging av inntekter, formue og selskapsprofitt – og med minimumsnivå felles for alle land i Europa. Vi må reversere dei aukingane vi har opplevd av indirekte skattar på forbruk (moms), og som er gjennomførte som ledd i innstrammingspolitikken. Momsen på basisvarer bør òg bli drastisk redusert. Skatteparadis må bli kriminaliserte, og tiltak mot svindele og unndraging av skatt må styrkjast.

3. Det må bli utvikla offentlege investeringssprogram under samfunnsmessig kontroll som fremjar sosial og økologisk omstilling i heile Europa. Denne omstillinga må bli grunna på ein industri- og landbrukspolitikk som tek på alvor den økologiske krisa og behovet for å skape trygge og gode arbeidsplassar. Omstillinga må ha grunnlag i miljømessig berekraftig og samfunnsnyttig verksemd i samsvar med fellesinteressene til det breie lag av folket. Auka investeringar i utdanning, fornybar energi, kollektivtransport og matsuverenitet må vere blant prioriterin-

gane.

Dette vil samstundes krevje nedskjeringar i militærutgifter og andre samfunns- og miljøskadelege utgifter. I den leia må ein få reorientert budsjetta både i EU og i dei einskilte medlemslanda.

4. Fellesskapsløysingar og allmenningar må bli styrkte og vidareutvikla. Ein må styrkje og utvide offentlege tenester som helse, forskning, utdanning, barnehagar, kollektivtransport, energi, vassforsyning, informasjon, kultur, sosial bustadpolitikk og tilgangen til lån. All privatisering av slike tenester må stansast til fordel for offentlig eller kooperativt eigarskap under demokratisk kontroll.

Tiltaka som institusjonane i EU og regjeringane har lansert, er utforma med sikte på at vanlege folk skal betale rekninga. Denne gjelda kan likevel i stor grad bli definert som illegitim, sidan ho vart teken opp utan omsyn til kva som var best for folket. Det står alt no ganske klart at enkelte land aldri vil bli i stand til å betale gjelda si.

III) Rettar for alle: Nei til fattigdom og utrygge liv!

Nedskjeringsspolitikken un-

derminerer økonomiske og sosiale rettar og øydelegg det sosiale sikringsnettet. Nedskjeringane fører til redusert levestandard og i mange land endå til akutt humanitær naud. Konsekvensane er massearbeidsløysa og ein dramatisk svekking av arbeids- og levevilkåra. Dette fører då til ei fullstendig uakseptabel fattigdomsutvikling: I dag er fattigdom ein del av kvardagen til heile 120 millionar menneske i

Demonstranter på Alter Summit konferansen. Foto: Stéphane Burlot

EU.

I den krisesituasjonen vi har i dag, blir desse utviklingsdraga endå sterkare. Det er retta åtak mot fagrørsla og dei faglege rettane, og desse åtaka råkar òg mot retten til organisering og kollektive forhandlingar. Omsynet til konkurranseevna blir gjort til eit overordna prinsipp og blir nytta som middel til å splitte folk, auke profittane, redusere lønnskostnadene, og gjer både natur og menneskeleg aktivitet berre til varer på ein marknad. Frihandelsavtaler blir nytta til å fremje sosial dumping og til å undergrave miljøet og den offentlege økonomien.

Folk som alt lever under utrygge tilhøve, som mange arbeidadar, arbeidslause, funksjonshemma og pensjonistar, blir hardest råka av denne politikken. Kvinner, ungdom og innvandrarar er mest utsette. Kvinner blir råka særleg hardt – gjennom åtaka på faglege rettar, i tillegg til at dei også er dei første til å måtte kompensere dårlegare velferdstenester frå det offentlege ved auka ulønna omsorgsarbeid. Dei grunnleggjande rettane til innvandrane blir òg krenkte. Ein heil generasjon europeisk ungdom blir utsett for sosial nedrusting og massearbeids-løyse utan sidestykke i historia.

Vi krev at alle skal bli sikra reelle demokratiske, økonomiske, miljømessige og sosiale rettar.

Våre felles og umiddelbare krav:

1. Vi må få gjenoppretta retten til å føre kollektive forhandlingar og til å nytte kollektive aksjonar. Faglege rettar og tariffavtaler må forsvareast og gjevast tilbake der nedskjerings-

politikken har kutta ned på dei. Bedrifts-demokratiet må bli garantert som ein grunnleggjande fagleg rett. ILO-standardar og Det europeiske sosiale charteret må gjerast gjeldande for alle arbeidstakarar, inkludert innvandrarar. Det må bli slutt på utrygge og melombelse tilsetjingar.

2. Vi må få ein slutt på sosial dumping både i Europa og elles i verda. Det må bli etablert ein felles plattform for kollektive rettar i Europa, slik at ein sikrar eit høgt nivå på dei sosiale og økonomiske rettane, også dei som er oppnådde gjennom internasjonale avtaler.

3. Lønningane må bli auka, og det må bli etablert fullverdige minstelønnsordningar for den einskilde arbeidstakaren ved lov eller bindande tariffavtaler. Det må bli fastsett ei minsteinntekt som er tilstrekkeleg for å kunne føre eit verdig liv. Arbeidstida må bli korta ned med full lønnskompensasjon, samstundes som ein må sikra ei rettvis fordeling av det ulønna omsorgs-arbeidet. Alle må få sikra rett til arbeid og til skikkelege arbeidsvilkår. Dei store og stadig veksande lønnsforskjellane innanfor eit og same selskap må skjearast ned drastisk.

4. Vi må verne om retten til at alle menneske skal ha skikkelege butilhøve. Denne retten må òg gjelde gjeldstyngde hushald. Alle må få ha førebyggjande og kvalitetsmessig gode helse-tenester.

5. Kvinner og menn må ha lik rett til lønn, pensjon og karriereutvikling. Det må vere forbod mot all diskriminering i arbeidslivet grunna på kjønn, etnisitet, nasjonalitet eller seksuell legning. Ein må òg få sett ein stoppar for all vald

mot kvinner.

6. Ein må sikra rettane til innvandrarar og asylsøklarar og styrkje deira sosiale og politiske stilling. Vi må gå imot forsøka på å kriminalisere innvandrarar og flyktningar. Internering-sleirane må bli stengde, og den felles organisasjonen for grensekontroll i EU (FRONTEX Agency) må slutte med grenseoperasjonane sine og bli avvikla.

IV) For ein demokratisk økonomi: Bankane skal tene interessene til fellesskapet!

Kollapsen i det kapitalistiske banksystemet i 2008 var ikkje eit uhell, men ein direkte konsekvens av at finanssektoren har hatt som siktemål å tene interessene til aksjonærane og spekulantane framfor å verne om og fremje interessene til fellesskapet. I dei siste tiåra har regjeringane både autorisert og oppmuntra dette systemet ved å innfri alle slags ynske frå finansnæringa. Mange offentleg eigde eller kooperativt drivne kredittinstitusjonar, som skulle finansiere gode regionale tiltak, har vorte privatiserte. I mellomtida har mangelen på reguleringar gjeve kriminelle organisasjonar over heile verda høve til å kvitvaske pengar og fritt investere dei enorme fortjenestene sine.

Regjeringane reagerte på krisa ved å pumpe inn hundrevis av milliardar euro i redningspakker til bankane, og skattebetalarane fekk bere kostnadene. Ettersom redningspakkene vart gjevne vilkårslaust, har dei ført til at bankane har fått ein endå sterkare maktposisjon.

For at banksektoren og finansnæringa i tida framover skal kunne tene interessene til fellesskapet om omsynet til samfunn og

Demonstrant på Alter Summit konferansen. Foto: Stéphane Burlot

miljø, er det viktig å svekke makta til finansinstitusjonane gjennom streng regulering, og ved å leggje bankane under offentlig og demokratisk kontroll.

Våre felles og umiddelbare krav:

1. Det må bli gjennomført ein full gjennomgang av dei omfattande garantiane som finansinstitusjonane har fått, og bankar som sviktar, må bli lagde under offentlig styring for å verne samfunnet mot konsekvensane. I bankar som har gått fallitt, må både aksjonærane og kreditorane ta sin del av tapa. Bankar som har vorte redda av det offentlege, må bli sosialiserte.
2. Bankar og andre finansinstitusjonar må bli lagde under streng og effektiv regulering. Spare- og investeringsbankar må bli heilt skilde. Skatteparadis og transaksjonar som går føre seg utanfor bankrekneskapa (såkalla off-balance-sheet), må bli forbodne. Det same gjeld løyndomskremmeriet i bankane. Finanstransaksjonar må skattleggjast, og kapitalkontroll må bli innført igjen. Bankar som etter det dei seier er "for store til å gå konkurs" må bli delte opp i mindre einingar.
3. Bankar og finansinstitusjonar må leggjast under demokratisk samfunnsstyring. Lån må bli retta inn mot aktivitetar som skapar sysselsetjing og ei betre utvikling sosialt og miljømessig. Ein må oppmuntre til og prioritere offentlege og kooperativt eigde kredittinstitusjonar.

FORSVAR DEMOKRATIET!

Den utviklinga som går føre seg i Europa, representerer ei regelrett undergraving av demokratiet. Ikkje berre er den demokratiske debatten vorten strupa, men den brutale nedskjeringspolitikken fører òg til auka undertrykking av sosiale rørsler og aukar motsetningane mellom menneske og mellom land. Det som vil måtte bli resultatet av ein slik politikk, er framveksten av rasistiske, høgreorienterte og fascistiske rørsler som i stor grad rettar seg mot innvandrarar, fattige, minoritetar, utlendingar og/eller andre europeiske folkeslag. Den beste måten å nedkjempe desse rørsleane på er ved å få slutt på den dramatiske nedskjeringspolitikken.

Ein heil generasjon europeisk ungdom blir utsett for sosial nedrusting og massearbeids-løyse utan sidestykke i historia.

Alternativ finst: Vår oppgåve er å endre styrketilhøva nok til å gjere desse alternativa moglege og byggje ekte politisk, sosialt og økonomisk demokrati i Europa.

Fordi vi nektar å bli styrt av eit sjølvutnemnt europeisk oligarki; Fordi vi tek avstand frå rovdrifta på menneske og natur i Europa og resten av verda; Fordi vi avviser at EU skal få medverke til konflikt og militarisering; Fordi vi ynskjer slutt på utbytting og undertrykking av kvinner og eit brot med det patriarkalske systemet; Fordi vi vil ha ekte demokrati, reell medverknad og folkeleg suverenitet; Fordi vi ynskjer eit samfunn som set miljømessige og sosiale behov først; Byggjer vi ei sameina rørsle for eit demokratisk, sosialt, økologisk og

feministisk Europa!

Vi støttar og styrkjer kvarandre i striden. Vi forpliktar oss til å sameine kreftene for å gjere våre felles krav til røyndom gjennom aksjonar på nasjonalt og europeisk nivå.

Omsatt av Gunnar Ottne.

Nyliberalismen og valgfriheten

AV REGI THEODOR ENERSTVEDT

Denne artikkelen er en sterkt forkortet og lett bearbeidet versjon av en artikkel publisert i Søkelys nr. 9, 2013.¹ Den er aktuell fordi de nyliberalistiske partiene søker og får massetilslutning for ideologien med nøkkelordet «valgfrihet» som skal stå i motstrid til sosialismens tvang. Kari Kristensen spør Per Fuggeli om man kan være fri i et sosialistisk samfunn? Til det sier Fuggeli:

—Ja, det er jo der man kan det! Det har jeg tenkt mye på. Det er selvsagt at vi må skape og dele frihet, ikke la frihet være et gode for de såkalt sterke, på bekostning av andre. Jeg er veldig sikker på at Martin Tranmæl og Einar Gerhardsen og kompani, at målet deres, min venn, ikke var sentralstyring og formynderi. Målet deres var frihet og det frie menneske. Og for å få til dette, måtte de få på plass sterke fellesskapsordninger. Sikre at alle fikk tilgang til utdanning, uavhengig av bankbok og forbindelser, sikre trygghet ved død og sykdom gjennom folketrygden, sikre at alle fikk god utredning og behandling når de ble syke gjennom et samfunnseid helsevesen, sikre frihet på arbeidsplassen med arbeidsmiljøloven? Fuggeli peker på at Høyre og Frp har fått et slags monopol på merkevaren «Frihet» og at det kan få katastrofale følger. Og det har han rett i. Likevel: Er det ikke en motsetning mellom fellesskapsordninger og den enkeltes frihet, den individuelle valgfrihet? Det er et spørsmål vi må undersøke nærmere.

Er økt kollektivitet lik minsket individualitet?

En helt vesentlig side ved frihetsproblematikken skal illustreres med et eksempel, nemlig den sosialhistoriske individualiseringsprosessen. Forenklet: I de første samfunn «oppdager» vi først en flokk som går sammen og spiser bær (sanselig-konkret erkjennelsesvirksomhet). Ser vi nærmere etter gjør alle stort sett det samme, lite samarbeid, lite arbeidsdeling, altså liten grad av kollektivitet, lik virksomhet, noe som betyr at alle blir stort sett like, altså liten grad av individualitet. Betrakter vi dagens norske samfunn, ser vi høy grad av arbeidsdeling og samarbeid, høy grad av kollektivitet, folk blir svært forskjellige i og gjennom sin forskjellige virksomhet, altså høy grad av individualitet. Den allmenne, abstrakte, gode og riktige forståelsen blir: Jo høyere grad av kollektivitet, desto høyere grad av individualitet (allmenn

og abstrakt erkjennelse).³

Det er fullstendig galt, men likevel mest vanlig i vårt samfunn, å se kollektivitet og individualitet som kontrære motsetninger: Jo mer kollektivitet, desto mindre individualitet. Jo mer individualitet, desto mindre kollektivitet. At denne siste ahistoriske og uvitenskapelige holdningen er mest vanlig, skjønner vi imidlertid når vi går fra det allmenne og abstrakte erkjennelsesnivået til den konkret-historiske innsikten om samfunnet: Kollektiv varproduksjon, men privat tilegnelse, konkurranse, altså motsetning mellom det kollektive og det private. Ideologien har i høyeste grad noe med virkeligheten å gjøre. I den herskende ideologi, ut fra privatkapitalistiske interesser og formål, gjøres motsetningen mellom kollektivt arbeid og privatkapitalistisk tilegnelse av et felles produkt, altså mellom det kollektive og det private, om til en allmenn og abstrakt motsetning mellom kollektivitet og individualitet.

Ut fra interessen og formålet om frigjøring, går vi heller videre fra den allmenne innsikten om at jo høyere kollektivitet, desto høyere individualitet, til den konkret-historiske innsikten om hva de særegne statsmonopolkapitalistiske forhold betyr for individualiteten. Og tilsvarende for spørsmålet om friheten: Hva betyr disse forhold for den? Da kan vi ikke bare ha en allmenn og abstrakt innsikt om friheten som stadig økende i historien, vi kan ikke bare forstå den historiske utvikling som en frigjøringsprosess. I denne avløser samfunnsformasjoner hverandre. Den påfølgende er på et høyere trinn enn den som blir avløst (føydalisme – kapitalisme). Dette betyr imidlertid også at den samfunnsformasjonen som går til grunne, gjør det pga. av uøselige motsetninger og oppløsning. Kapitalismen var et gigantisk framskritt i menneskehetens historie. I sin oppgangsfase betydde den en nesten ufattelig frigjøringsprosess fra føydale

undertrykkende bånd og lenker. Den føydale livegne tvang forsvinner, den «frie» arbeider [«fri som fuglen» – Marx (1818-1883)] oppstår. Den nye friheten følges imidlertid av nye tvangsforhold. Og når motsetningene mellom den samfunnsmessige produksjon og den private tilegnelse ikke lenger blir løsbare, følger forfall, oppløsning og vold, inntil denne motsetningen oppheves ved at både produksjon og tilegnelse blir samfunnsmessig. Imidlertid mislyktes de første forsøkene på å gå over til en ny samfunnsformasjon. Forsøkene ble oppløst, gikk til grunne, ikke kapitalismen. Vi kan heller ikke i dag med sikkerhet si at kapitalismen nå dør på sotteseng, eller taper de krigene den setter i gang og går til Valhall. Mer sannsynlig for den nærmeste tid er det som skjedde etter den siste store økonomiske krisen i 1929: Innføring av fascistlignende forhold og vold for å opprettholde systemet. Europa og USA går i den retningen nå.

På dette grunnlaget kan en gå videre fra det allmenne og abstrakte nivået til det konkrete: Den materielle virksomheten i Norge er karakterisert ved den grunnleggende motsetningen og konflikten mellom det kollektive og det individuelle fordi det individuelle står fram som det private, og med en tilsvarende ideologi om frihet som frihet fra det kollektive realisert i det private. Hele oppdragelsen av våre barn dreies i retning av denne ideologien nå. Derfor har jeg under valgt å gi en kritikk av dette budskapet, nyliberalismens evangelium. Men det aller viktigste er selvfølgelig å gå dypere inn i dens materielle side, å karakterisere den materielle virksomhet som svarer til ideologien.

Er en bevissthetsutvikling med innsikten om at det kollektive er forutsetningen for det individuelle, at en ekte individualisering i dag bare kan finne sted gjennom økt kollektivisering, mulig i dag? Den er det, fordi det vi nå ser i Europa er at det kollektive bryter sammen og hva det betyr for den individuelle frihet. Friheten blir dramatisk innskrenket for store deler av befolkningen. De er uten arbeid og livet består først og fremst i kampen for å overleve. Europas folk er tvunget til å tenke nytt. Men en bevissthetsutvikling med større innsikt, kommer ikke automatisk. Tvert imot.

Nyliberalismens frihetsforståelse

Nyliberalismen er en dominerende ideologi og styringsmodell i Norge, muligens den herskende. Det fører ut over denne artikkelens rammer å gå noe særlig inn på det som kanskje er det aller viktigste ved nyliberalismen, nemlig at den er økonomisk, og ikke må blandes sammen med den politiske liberalismen. I forlengelsen av den økonomiske liberalismen ser vi allerede i dag at den ender i det autoritære samfunnet, ja, i diktaturet.

Er en bevissthetsutvikling med innsikten om at det kollektive er forutsetningen for det individuelle, at en ekte individualisering i dag bare kan finne sted gjennom økt kollektivisering, mulig i dag?

Nyliberalistene Kristin Clemet, Mathilde Fasting og Rögnvaldur Hannesson. Foto: Civita / Norges Handelshøyskole.

Det er verd å minne om at pioneren i denne nyliberalismen er økonomen og filosofen Friedrich Hayek (1899-1892), han hadde stor innflytelse på Ronald Reagan og Margaret Thatcher, på deres ideologi og økonomiske og politiske styringsmodell. Begge regnet ham som en av dem som betydde mest for deres økonomiske og filosofiske forståelse. Hayek influerte også the Chicago School of Economics (CSE). Han beundret Augusto Pinochets diktatur, besøkte det flere ganger i 1970-årene og ble æresformann for Centro de Estudios Públicos, tenketanken som omformet Chile til en «fri markedsøkonomi».⁴ Dette er, ved siden av lederen for Chicagoskolen (CSE) Milton Friedman (1912-2006), kanskje de mest sentrale personer som har stått for det som har mange navn, men som i dag ofte kalles nyliberalisme. De er altså ikke unntak som bekrefter regelen om at nyliberalistene er kjennetegnet som forkjempere for demokrati og politisk valgfrihet, regelen er heller den motsatte. Et eksempel fra Norge: Rögnvaldur Hannesson, professor ved Norges Handelshøyskole⁵, er en av de mest framtrædende nyliberalistene. I min bok Massemorderen som kom inn fra ingenting vises til en artikkel i E24 i desember 2011 av Hannesson, og jeg sier:

Her skal leseren merke seg to ting: For det første er det en beskrivelse av noe som faktisk skjer i dag, «finansmarkedene overstyrer de demokratiske prosesser». Jfr. Italia og Hellas. For det andre forsvaret Hannesson dette: «Det er ikke nødvendigvis noe å beklage, heller tvert imot.»⁶

Hannesson mener at autoritære regimer sjelden er fører til noe godt, men det finnes unntak. Militærregjeringen i Chile etter kuppet i 1973 er ett av dem. Det fortelles om et møte mellom Pinochet og en del chilenske økonomer utdannet i USA, de såkalte Chicago-guttene, kort tid etter kuppet. Pinochet ba om råd for å få orden på den skakkjorte økonomien. Chicago-guttene anbefalte frie markeder og minst mulig inngrep fra staten, men tok forbehold om at det ville ta tid for denne oppskrift å virke, og i mellomtiden ville man kunne oppleve økonomisk nedgang med dertil hørende politisk uro. «Det skal jeg ta meg av,» sa Pinochet.⁷

Vi vet hva Pinochet⁸ tok seg av i 1973.⁹ Det smerter ennå å lese det Hannesson sier her. Vennene våre fra Chile: Torturert, myrdet, forsvunnet.

Det som skjedde i Chile 1973, og som Hannesson aktualiserer nå, er svært betydningsfullt: Der fikk vi et eksempel på nyliberalisme i praksis sterkt influert av the Chicago School of Economics, særlig av Milton Friedmans økonomiske og politiske forslag. Og et eksempel på hva nyliberalisten Hannesson mener om dette i dag (2011). Burde Italia kanskje følge dette eksemplet?:

Det finnes presedens for en rask reduksjon av offentlig gjeld i Italia. Mellom 1922 og 1926 ble den redusert fra 75 prosent til 50 prosent av BNP. Men på den tiden ble Italias statsoverhode titulert Il Duce og dette Benito Mussolini.¹⁰

Hva de norske nyliberalistene Clemet og Fasting mener med «valgfrihet»

Nå skal vi kort se nærmere på en liten del av frihetsproblematikken i det nåværende norske samfunn, nemlig ideologien og styringsmodellen som har fått massetilslutning – nyliberalismen. Dens fremste ideologer i Norge, lederen i tankesmien Civita¹¹, Kristin Clemet¹², prosjektleder samme sted, Mathilde Fasting¹³, partiene Høyre og FrP fører en pågående og vedvarende kampanje for det de kaller «valgfrihet».

Clemet har rett når hun sier at poenget med valgfrihet i grunnen er det samme som med frihet:

Muligheten til selv å bestemme hvordan vi vil leve våre liv. Men valgfrihet forutsetter også at vi har muligheten til å velge mellom flere ulike

alternativer.¹⁴

Clemet forstår også at friheten ikke kan være ubegrenset. Den må veies opp mot andre verdier, f.eks. rettferdighet. Når hun eksemplifiserer hva hun mener med det, går det likevel klart fram at hun aksepterer at noen er rike og noen fattige. For det er jo også slik at noen har «flaks», noen er «uheldige», «talentene er ulikt fordelt», «interessene er forskjellige, «noen anstrenger seg mer enn andre». At noen er rike og noen er fattige, er ikke i strid med Clemets rettferdighetssans. Hvilke konsekvenser har det for det enkelte menneske om hennes syn på valgfrihet legges til grunn for politikken? Et helt ferskt eksempel fra min egen nærhet, en venns erfaring med helsepolitikken:

Han kontakter en institusjon som foretar mrundersøkelser, bestiller time, og får beskjed om at nærmeste ledige tid er om tre måneder.

- Men du kan betale 2200 kroner hvis du vil ha time tidligere.

- Når kan jeg få time da?

- I dag.

Min venn hadde smerter, og

betalte. Dette gjelder i tilfeller med alvorlige skader og er gjennomført allerede i dag. Da han var til undersøkelsen, fikk han beskjed om at prosessen med beskjed til hans lege også ville gå raskere siden han hadde betalt. Antakelig kan det nå gis mange tusen slike eksempler. Denne type valgfrihet fører til at din betalingsevne betyr mye for om du skal leve eller dø. Clemet har ikke eneansvaret for det, selv om hennes ideologiske arbeid har båret frukter. Tvert imot har hun rett i at også det hun kaller venstresiden er for valgfrihet, bare i noe mindre grad enn høyresiden. For nå er vi under den første sidens styring og har denne helsefriheten. Derimot er det korrekt

- Men du kan betale 2200 kroner hvis du vil ha time tidligere.
- Når kan jeg få time da?
- I dag.

Nyliberalistene Margaret Thatcher, 1925-2013 Augusto Pinochet 1915-2006 og Ronald Reagan 1911-2004. Foto: Flickr creative commons/venstresida.

å hevde at Clemet og de partiene som Clemet legitimerer, Høyre og FrP, systematisk vil gjennomføre denne politikken på alle livets felter. Den kapitalistiske vareproduksjonen skal trenge inn i alle livsforhold og forandre dem til vareforhold. Ikke bare helse blir en vare, også utdanning og danning skal bli det: «Frihet til å velge en annen skole er ikke et pålegg om å velge en annen skole – det er en mulighet.»¹⁵ Clemet har store kunnskaper om skolen. På samme måte som hun vet at den rike har mye større muligheter enn den fattige til å velge livet, vet hun også at når det gjelder en skole som regnes som god, så er det bare de med de beste karakterene som kan velge den. Likevel går Clemet inn for begge deler. Eksempelene om den valgfrie helse og skole dreier seg ikke om uforutsette konsekvenser av bestemmelser. Det er med vitende og vilje at valgfriheten får slike konsekvenser.

Lederen i Civita og det forskningsmiljøet hun har bidratt til å skape i dette nettverket gjør et meget betydningsfullt ideologisk arbeid i den nedbyggingen av velferdsstaten som vi er vitne til nå. Prosjektleder i Civita Mathilde Fasting, sier i et svar til en tankevekkende artikkel om valgfrihet av Marie Simonsen¹⁶ at flere valgmuligheter «ivaretar mangfoldet blant oss og gir oss mulighet til å velge slik vi selv ønsker».¹⁷ Det har hun rett i. Mangfoldet er det hennes leder Clemet peker på, mellom mennesker som er «rike» eller «fattige», har «flaks» eller er «uheldige» og mye, mye mer. I artikkelen «Fem forslag til mer valgfrihet» foreslår hun at de borgerlige partiene burde kunne samles om dem. Det er (1) flere friskoler som vil «skape større valgmuligheter for elevene og bidra til at flere finner en skole som passer for seg», (2) mer fleksibilitet i arbeidslivet, (3) flere alternativer, dvs. flere leverandører, fritt brukervalg for eldre (mer privatisering), (4) større vareutvalg i butikkene gjennom nedbygging av importvern og toll, og endelig (5) opprydding i påbud og forbud.

Det kan, og bør, sies mye om disse fem punktene. Her skal bare eksemplifiseres med ett av dem, nemlig arbeidslivet. Fasting sier bl.a. dette om arbeidsmiljøloven:

«Arbeidsmiljøloven har svært detaljerte bestem-

melser om arbeidstid, om gjennomsnittsberegning av arbeidstid og om turnus- og skiftarbeid. På mange arbeidsplasser er det vanskelig å etterleve alle bestemmelsene, og mulighetene for lokale avtaler og tilpasninger er begrenset. Mer bør kunne avtales lokalt. Tvisteinstansen bør være Arbeidstilsynet, ikke fagforeningene.»¹⁸

Hva betyr dette? Enhver tillitsvalgt i fagbevegelsen vet det. «Lokalt» her vil faktisk være å avskaffe fagforeningene, og det er vel det som også ligger i perspektivet om «valgfrihet»: Det er ikke et kollektiv som skal bestemme over den enkelte. Perspektivet er helt klart at det er hver enkelt som skal forhandle med arbeidsgiveren (les: arbeidskraftkjøperen). Jo, dette er større individuell valgfrihet – for arbeidsgiveren. Med Goethes helt Torquato Tasso kan vi si «... so fühlte man Absicht und man ist verstimmt» (som er blitt til.... man merker hensikten og blir forstemt).

Ser vi nå til slutt nyliberalismens forståelse av frihet i forhold til den teorien som legges fram i denne artikkelen, oppdager en straks den fundamentale forskjellen: Den nyliberalistiske valgfriheten er et abstrakt individs frihet løsrevet fra alle konkret-historiske makt-, klasse- og undertrykkelsesforhold. Et slikt individ finnes ikke. Samfunnet, som et fellesskap av individer forsvinner, den del av staten som uttrykker fellesskapets organisering er individets fiende, det som skal bli igjen av den er først og fremst forsvaret av den økonomiske liberalismens friheter [jf. deres uttrykte helter Margaret Thatcher (1925-2013), Ronald Reagan (1911-2004), Ayn Rand (1905-1982) og Friedrich Hayek (1899-1992)]. I nyliberalismen blir fellesskapet, kollektivet sett i motsetning til det individuelle: Jo mindre som blir gjort i fellesskap, desto større individuell frihet.

I den grad nyliberalismens friheter er for «alle», er det alles rett til å kjøpe og selge. Denne frihetsforståelsen er den herskende i vårt samfunn og har også erobret den tidligere

og nå så godt som ikke-eksisterende venstrefløen. Den tror f.eks. at det å forsvare fri innvandring er internasjonalisme, mens det i virkeligheten er å forfekte EUs valgfrihet, EUs grunnlov: fri bevegelse av arbeidskraft, kapital, varer og tjenester – altså gå inn for friheten til enda mer kapitalistisk valgfrihet.

Det finnes ikke noen abstrakt valgfrihet, akkurat som det heller ikke eksisterer noen abstrakt «rettferdighet», «likhet», «likebehandling». Clemet, Fasting og andre ideologer er virkelig for valgfrihet, rettferdighet, likhet og likebehandling – nemlig den, pekt på foran, som er basert på den kapitalistiske vareproduksjonens verdier og normer. Og vinner de enda mer fram, vil det bli mer av denne valgfriheten.

I de artiklene jeg bygger på her av Clemet og Fasting, er ikke funnet tilsvarende antidemokratiske tanker som hos

Hayek og Hannebsson. På den annen side tyder eksemplene deres på at vesentlige friheter for dem er «hvorvidt folk selv bør få bestemme hvem som skal hjelpe dem å dusje»¹⁹, å få bort «stengte butikker etter klokken fem, forbud mot salg av brød på søndag», «muligheten til å velge f.eks. hjemmehjelp, per-

sonlige assistent, sykehjem og skole».²⁰ m.m. Er det noen forslag fra dem som øker den individuelle frihet til å få være med å bestemme helt fundamentale forhold for både den enkelte og samfunnet? I det privatøkonomiske næringsliv skal bare kapitalisten ha styringsretten. Går vi nærmere inn på de enkelte individuelle friheter som skal gjelde for alle, oppdager vi også fort at selv om vi ser bort fra de mest vesentlige, makt- og klasseforhold, så er likevel ikke disse individuelle valgfriheter for alle. Å framstille dem som om de er det, er ikke bare altfor enkelt, det er også i mange tilfeller direkte feilaktig. Et eksempel – som verken Clemet eller Fasting nevner – men som er typisk både for Høyre og FrP, ja, for så å si alle nyliberalister: Restaurantenes åpningstider. De skal være så omfattende som mulig. Hvis den

[venstresiden] tror f.eks. at det å forsvare fri innvandring er internasjonalisme, mens det i virkeligheten er å forfekte EUs valgfrihet, EUs grunnlov

er klokken to om natten, bør det bli forandret til tre. For bør ikke den som har lyst på et glass øl mellom 2 og 3, få det? Det er økt frihet å få denne åpningstiden en time lenger for dem som ønsker dette glasset. Og det fremstilles som en økt individuell frihet for alle. Men de aller fleste i samfunnet drikker ikke øl på denne tiden – det er ikke økt frihet for dem. Det trenger heller ikke å være økt frihet for de ansatte i restauranten, og framfor alt vet også liberalistene at en time lengre åpningstid betyr mer vold, ulykker, ødeleggelser. Er en time lengre åpningstid større frihet for den som blir lemlestet? Og dette gjelder alle de individuelle frihetene liberalistene går inn for. Alle slike friheter betyr mindre frihet, mer tvang for noen – det kan være et mindretall eller et flertall. Men økning i slike friheter gir alltid økt profitt for eierne; hvis den ikke gjør det, blir det snart slutt på den også.

Kapitalismen og dens ideologer skaper massen og reduserer individualiteten til et fragment i den

Nyliberalistene Clemet, Fasting og deres organisatoriske uttrykk, først og fremst Høyre og FrP, er ikke engang i stand til å stille de mest alvorlige og vesentlige problemer for den individuelle valgfrihet i dagens samfunn.

De er for det første tause i forhold til den tiltakende utviklingen av det autoritære samfunnet, ja, i regelen er de pådrivere i denne med sine styringsmodeller både for private virksomheter (forsvaret av eierens styringsrett, motarbeidingen av kollektivets medbestemmelse) og for offentlige virksomheter – det som kalles New Public Management, NPM, som er innføring av deres kapitalistiske varemarkedstenkning pluss privatisering: De tre M'er: Marked, Managere, Måling. Dette er det vesentlige i nyliberalismens individuelle valgfrihet, lede-tråden for mer kapitalisme.

For det andre er de heller ikke i stand til å stille det fundamentale menneskelige problem: Hvordan løse den dialektiske motsigelsen og enheten mellom individ og kollektiv? Og man kan opplagt heller ikke kreve det, siden nyliberalistenes ideologi selv er en del av problemet, nemlig identifiseringen av det individuelle med det private. Privatisering er for dem individualisering. At flere og flere forfaller til denne forflatingen og innskrenkingen av det individuelle, er nettopp en vesentlig del av hovedproblemet i dagens samfunn. Den andre siden av dette hovedproblemet er at dette private mennesket gjennom en gigantisk ideologisk manipulering oppfatter seg, ikke som menneske, men – som ørene tytes fulle av – «bileier», «hytteeier», «huseier», «båteier», «kunde», «kjøper», «selger», plyndret av det offentlige skatter og avgifter. Det kollektive fragmenteres, til «bileierne» som krever osv.

Denne tendensen isolerer menneskene fra hverandre, tilslører både likheten mellom alle mennesker og de dypere individuelle forskjeller. Det fragmenterte mennesket blir masse slik Marx beskrev de franske parsellbøndene. De kunne aldri klare å forstå seg selv som et stort fellesskap. En kolossal kapitalistisk åndelig og materiell produksjonskvern maler i stykker de individuelle mennesker, og ut kommer bileierne, hytteeierne, kjøperne, nyliberalismens produkter. Men i motsetning til parsellbøndene har dagens mennesker muligheten til å frigjøre seg fra den kapitalistiske markedsløkken. Nyliberalistene vil aldri kunne nå sitt mål fullt ut fordi deres styringsmodell er i strid med menneskets sosiale natur og heller demonstrerer et historisk systems forfall.

De historieløse tror kapitalismen fullbyrder historien

Liberalister og frafalne sosialister har nå i årtier vært med på å hevde at kapitalismen er historiens slutt punkt. Idéen om et annet samfunn er bare tankespinn, drømmen som aldri blir virkelig. Åndsfattigdommen i det viser seg i den uomgjengelige kjensgjerning at ingen samfunnsform hittil har vært evigvarende, og at det eneste nokså sikre er at slik endring, slik utvikling vil fortsette (induktiv framgangsmåte), jf. «menneskets natur». Kapitalismens forsvarere forsøker å skjule sin manglende innsikt om historien ved å beskyldte dem som har et annet historiesyn for å utgi seg selv som historiske og utviklingsorienterte – mens de i virkeligheten tror på et slags opphør av historiens gang med det kommunistiske, motsetningsløse samfunn, en tilstand som bare kan være en overtakelse av religiøse forestillinger om evigheten. Altså bare en moderne religion, en framskrittsreligion, hvor det endelige målet, endemålet, ikke er Gudsriket, og den frelse som Gud gir mennesket i det hinsidige, i evigheten, men derimot kommunismen og fullkommengjøringen av mennesket her på jorden. Marxisme er angivelig eskatologisk og profetisk.

På denne måten projiserer de historieløse sin egen tro om historiens slutt, om utbyttingens og krigens evige eksistens, over på dem som nettopp ikke ser det nye samfunn som en slutttilstand, men som en prosess hvor mennesket frigjør seg selv, opphever fremmedgjøringen, og virkelig blir historiens subjekt idet det tar hånd om de samfunnsmessige ressursene som er forutsetningen for den enkeltes frihet. Likevel, i overskuelig framtid vil individualitet og kollektivitet forbli dialektiske motsigelser, uttrykkes i en dannende strid både i arbeid, kunst og i de personlige forhold. Denne utviklingen på lang sikt i retning av den frigjørende samfunnsprosessen er heller ikke den eneste mulige. Nyliberalismens ideologer kan få rett:

Kapitalismen blir historiens finale – menneskehetens utslettelse.

- Referanser
Böckmann, E. Chr. red. (2013) Fortsett i virksomhet. Søkelys nr. 9.
Clemet, K. (2013) Hva er poenget med valgfrihet? Dagbladet 27.03.
Enerstvedt, R. Th. (2002) Om individualitet. Demo 2/3.
Enerstvedt 2008) LQI – Det fjerde rikets språk. Marxist Forlag, Oslo
Enerstvedt, R. Th. (2011) Spiller Gud terning likevel? Marxist Forlag, Oslo
Enerstvedt, R. Th. (2012) Massemorderen som kom inn fra ingenting. Marxist Forlag, Oslo
Enerstvedt, R. Th. (2013) Noen sider av forholdet mellom frihet og determinering hos mennesket. I Böckmann.
Fasting, M. (2013) Valgfrihet ivaretar mangfoldet. Dagbladet. 21.03.
Fasting, M. (2013a) Den borgerlige valgfrihetsrevolusjonen. Demokraten. 04.04.
Fasting, M. (2013b) Fem forslag til mer valgfrihet. Aftenposten morgen. 12.04.
Friedrich Hayek. (2013) http://en.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Hayek
Hannesson, R. (2011) "Finansmarkedene som overhus". <http://e24.no/kommentarer/spaltister/finansmarkedene-som-overhus/20127407>
Kloo, E. D. (2012) Nyliberal styringskonst under huden. <http://tidenmagasin.se/artiklar/nyliberal-styringskonst-under-huden/?22.mars>.
Kristensen, K. (2013) Den nådeløse. Del Godene nr. 2. <http://www.delgodene.no/den-nadelose/>
Simonsen, M. (2013) Fritt valg på øverste hylle. Dagbladet 17.03.

¹Enerstvedt (2013). Aktuelle for innsikt om frihetsproblematikken er også artikkelen «Om individualitet» (Enerstvedt 2002), bøkene Spiller Gud terning likevel? (Enerstvedt 2011) og Massemorderen som kom inn fra ingenting (Enerstvedt 2012)

²Kristensen (2013).

³Eⁿ av sosiologiens grunnleggere ved siden av Karl Marx og Max Weber (1864-1920) er Émile Durkheim (1858-1917). Han så sin sosiologi som en motsetning til Marx. Durkheim har dype, betydningsfulle erkennelser. Den utviklingen jeg har beskrevet foran, framstiller Durkheim som en utvikling fra det han kaller mekanisk solidaritet (liten arbeidsdeling) til organisk solidaritet (stor arbeidsdeling)

⁴Friedrich Hayek.

⁵Hannesson (2011).

⁶Enerstvedt (2012).

⁷Hannesson 2011.

⁸1915-2006.

⁹Jf. Enerstvedt LQI – Det fjerde rikets språk fra 2008 med kritikk av Aftenpostens dekning av kuppet.

¹⁰Hannesson 2011.

¹¹Den nyliberalistiske tenketanken Civita ble dannet i 2003 etter initiativ fra Liberalt forskningsinstitutt (Lifo), under medvirkning fra politikere fra flere borgerlige partier. Lifo er en videreføring av den høyreekstre organisasjonen Libertas, startet i hemmelighet i 1947. Den formidlet økonomiske bidrag fra norsk storkapital til Høyre og de andre borgerlige partier. Lifo er medeier i Civita sammen med Næringslivets Hovedorganisasjon, Norges Rederiforbund og enkelte storkapitalister. Civita har størst innflytelse innen partiene Høyre og Fremskrittspartiet. Tenketanken influerer også Venstre og Kristelig Folkeparti – særlig ungdomspolitikere derfra som tenketanken skolerer. Civita har vært pådriver for å samle de borgerlige partiene foran stortingsvalget i 2013.

¹²Clemet (2013).

¹³Fasting (2013, 2013a, 2013b).

¹⁴Clemet (2013).

¹⁵Clemet (2013).

¹⁶Simonsen (2013)

¹⁷Fasting (2013)

¹⁸Fasting (2013b)

¹⁹Fasting (2013)

²⁰Clemet (2013)

EIRIK VOLD

BOKANMELDELSE AV TERJE ENGER

Hvis det offisielle USA noen gang skal få tilbake sin innflytelse i det de kaller "sin egen bakgård" må de endre sin egen politikk i stedet for andres, og slutte med trusler, utpressing og undergraving av suverene stater. Takket være Fidel Castro og Hugo Chávez er deres metoder og maktbruk så grundig eksponert at Latin-Amerika har vaksinert seg selv mot alle løgnene og løftene som har ført til underkastelse og privatiseringer som folket har betalt prisen for. Det mener jeg er hovedsaken i den utviklingen vi har sett de siste årene. Latinamerikanske ledere har oppdaget at det folket de alltid har snakket om faktisk eksisterer, og har erfaringer og kunnskaper som vil kreve at de hensyntas. Det fattige, uskolerte og umælende flertallet som tjente oligarkiet og USAs interesser vil ikke mer. Eirik Vold har ved hjelp av sine venner og Chávez selv fortalt oss om splittelsene mellom klassene i Venezuela, hvordan egoismen gjør den ene klassen til den andres fiende, hvordan man kan legge landets leder for hat fordi han prøver å heve de nederste på rangstigen over gulvet. De legger seg til rasistiske holdninger fordi de vet at et rettfærdig samfunn vil ta litt av deres del av kaka. Derved saboterer de landets myndigheter som vil gjøre kaka større, og stor nok til alle.

Denne anmelderens bakgrunn for å ha en mening om forfatteren har lyktes i å gripe en latinamerikansk virkelighet er at jeg helt siden min ungdom har vært interessert i politikken og utviklingen der. På 50-tallet var jeg som ung sjømann flere ganger i forskjellige havner i Venezuela, og kunne ved selvsyn observere at fattigdommen var like stor der som andre steder til tross for at landet var tydelig rikt på olje og malm som stort sett var det vi fraktet derfra. Ved ett tilfelle, langt oppe i Orinocoelven kom noen roende i små kanoer opp til skutensiden for å kjøpe tomme malingspann, noe som egentlig var søppel, men de ville betale med

noen frukter og nøtter. Vi ga dem spannene og vi tok imot betalingen for at de ikke skulle føle seg som tiggere. Hvordan kunne det steinrike landet behandle sine egne borgere så dårlig? Jeg visste at det pågikk revolusjonære kamper på Cuba, og hadde nettopp opplevd at Argentinas flyvåpen bombet landets marine fordi den ene forsvarsgrenen støttet presidenten, Juan Domingo Peron og den andre ikke. Venezuela var på denne tiden kjent for hyppige revolusjoner og politiske utskiftninger, men uten endringer. Amerikanerne fikk det alltid som de ville. Det siste forledet dem til å tro at de kunne "handtere" Fidel også. Noe de ikke klarte.

Det skulle gå 50 år uten at de fattige i Venezuela fikk noe som helst, og de med kapital og (kjøpt) innflytelse likte at det var sånn.

Billig arbeidskraft uten rettigheter, uregistrerte i velgermanntallet etc. Men ellers var de bare i veien.

Helt til Hugo Chávez entret den politiske arenaen. Det er denne perioden og fram til Chávez død den 5.mars 2013 klokken 16.25 Eirik Vold beskriver på en måte som gir dyp innsikt i latinamerikanske forhold, kultur og tenkemåte, men fremfor alt kommer denne boka til å bli en klassiker for alle som vil vite noe om og forstå personen Hugo Chávez. Men først litt om fortellerteknikken Vold bruker. Han plukker ut 2 venner som går igjen og de lever i hver sin virkelighet i den samme byen; Caracas. De kan være et slags gjennomsnitt av oppfatninger på de to sidene i samfunnet, men de kjenner hverandre ikke og er ikke merkelige enn at

HUGO CHÁVEZ

REVANSJEN

M

Folkeliv i en av barriorene i Caracas. Foto: Ariel López/Flickr creative commons

jeg velger å tro at de er ekte. Den ene, mannen, heter Antonio og for så vidt en ærlig kar som er opptatt av sine forretninger og det gode liv. Han hater alt som smaker av sosialisme og mener at han har fortjent alt han har. Han frykter Chávez og demonstrerer mot ham selv om det er imot hans natur å gå i tog for noe. Han lever (godt) i et samfunn hvor USA siden 1800-tallet har forsynt seg med det de vil uten å betale for seg, hvor amerikanske militære har adgangskort til landets militære anlegg og institusjoner og USAs ambassadør har større innflytelse enn presidenten. Når han skal gi uttrykk for sine bekymringer så peker han på cubanske leger og lærere som gir gratis hjelp til fattige mennesker i hans eget land. De ødelegger markedet og infiserer sinnene med "Castro-kommunisme". Vi kjenner igjen typen fra vår egen vestlige sfære, de bryr seg ikke om andres, og forstår ikke sitt eget, beste.

På den andre siden er det lett å forelske seg i Volds venninne Omaira som jeg betrakter som prototypen på garantisten for at Venezuelas samfunn under Hugo Chávez har passert det punktet hvor det ikke er noen vei tilbake. Hun er en middelaldrende kvinne med 3 barn som lever i "barrioen" (d.v.s. slummen) i Caracas, en klok og fornøyd kvinne selv med alle vanskelighetene som følger av manglende utdanning, tilfeldig og dårlig betalt arbeid, lite og dyr mat og usunne omgivelser. I løpet av den tiden Eirik Vold var der endret hun seg fra fornøyd til lykkelig etter at både hun og døtrene hadde startet opp med å fullføre videregående utdanning, fått helseklinikk i sin "barrio", pusset opp og forbedret boligen, fått statlig matutvalg til sterkt subsidierte priser i nabolaget og hjelp til arbeid med garantert minstelønn.

"Jeg hadde aldri forestilt meg at vi skulle få sånne muligheter. Det var en stor lykke." sa

hun. Alt var takket være kommandanten mente Omaira, og det hadde hun nok rett i for pengene kom fra det reorganiserte oljeselskapet PDVSA som Chávez hadde tatt kontrollen over. En gang beskyldte hun Eirik for å se for mye på opposisjonens kanaler når hun mente han ikke var oppdatert på alle herlighetene. Fra å være sånn halvveis interessert i politikk hadde hun blitt en ekte "chavista" som var villig til å demonstrere og evt. dø for sin "commandante"

Latinamerikanske ledere har oppdaget at det folket de alltid har snakket om faktisk eksisterer, og har erfaringer og kunnskaper som vil kreve at de hensyntas.

I likhet med Norge har Venezuela en statskanal, men det som vestlig presse som Aftenposten og andre har kalt "knebling av ytringsfriheten" er totalt 4.58% av TV i landet. "Å se på opposisjonens kanaler" er et valg mellom 111 private (og Chávez-fiendtlige) kanaler. (Opp fra 40 før Chávez). I tillegg er de to mest brukte telegrambyråer i verden Ass. Press og Reuters målt på dekningen av Venezuela under Chávez. De er 80% negativt innstilt og 15% positivt.

En journalist fra BBC presterte engang å si at "Chávez er glemt før neste valg uansett". Dette er viktig å merke seg fordi det er et uttrykk for motkreftenes styrke og vilje til hindre at et rikt land kan holde størstedelen av sine ressurser unna børsene og finansakro-

batene hvor de henter sine gevinster. Hvem finansierte og så nødvendigheten av å øke antallet TV stasjoner med 71 kanaler mens Hugo Chávez regjerte?

Forfatteren har brukt mye tid og plass på å beskrive det jeg over her har kalt "reorganisering" av oljeselskapet PDVSA. Les det grundig for det er en helt unik sak om hvordan høyresida har operert selskapet under tidligere sittende regjeringer. Det er ikke snakk om et tradisjonelt slakt, det var allerede slaktet, grundig bestjålet og gjort klar for salg da Hugo Chávez grep inn og renasjonaliserte selskapet og sparket i gang OPEC igjen. Det norske oljefondet, unnskyld "pensjonsfondet" har mye å takke Hugo for.

Hugo Chávez insisterte på at all hjelp og programmer for fattige ikke var gaver fra regjeringen, men tilbakebetaling av statens "sosiale gjeld" til folket. Han hadde rett. Latin-Amerika har forandret seg, med god hjelp av Chávez som Eirik Vold beskriver, men han var ikke alene. I dag er Cuba, Uruguay, Nicaragua og kontinentets største og mektigste land, Brasil styrt av tidligere venstregeriljasoldater. Eirik Vold har skrevet en viktig bok. God lesning.

Barrio i Caracas. Foto: Ariel López Flickr creative commons

Høyres svenske blåkopi

AV JOHAN R. SJÖBERG, POET, OSLO

Inför höstens stortingsval har ledaren för samfunnsavdelingen i Fagforbundet, Wegard Harsvik, skrivit boken Blåkopi, som handlar om vilken effekt högerpolitik haft framförallt i Sverige, men innehåller också exempel från Danmark och USA, och handlar om hur idéutbyte och strategier för att vinna opinionen genom en politisk harryhandel färdas från Moderaterna i Sverige till Høyre och Fremskrittspartiet i Norge. Denna harryhandel är nödvändig – eftersom högersidan på senare år har upptäckt någonting viktigt: de flesta i välfärdsstater drivs inte av någon brinnande önskan om att avskaffa välfärden och överlåta dess funktioner till privata, vinstdrivande företag. Tidigare systemskiftesretorik har sänt högerpartier ut på ökenvandring. Därför har dessa partier i hög grad övergivit denna retorik och i stället börjat presentera sig som välfärdens försvarare. I Sverige gick Moderaterna 2006 till val som det nya arbetarpartiet. I Norge har Høyre lanserat sig som ett välfärdsparti. Att detta är luftslott visas med tydlighet av Harsviks bok.

Harsvik inleder boken med ett citat av Erna Solberg: "Høyres mål er et helt annerledes samfunn". Det är ett ärligt uttalande, och ett jag har respekt för. Jag har däremot ingen respekt för politiker som säger en sak och gör en annan. Bokens första kapitel handlar om språkets makt. Detta kapitel förklarar hur en annan förpackning än den invanda gör högerbudskapet mer säljande, i hög grad eftersom förpackningen får det att verka som någonting annat än "samma gamla vanliga högerpolitik". Harsvik exemplifierar med Moderaternas ordlista, där ord som "förändra", "privatisering" och "segregation" byts ut mot "förbättra", "mångfald" och "utanförskap". Dessa ord låter ju onekligen betydligt trevligare. Som Harsvik påpekar, så har Moderaterna gått in för att stjåla ord med stort affektionsvärde i arbetarrörelsen. Moderaterna talar om full sysselsättning, Høyre talar om "mennesker, ikke milliarder" (i Moderaternas ordlista står att de skall säga "människor, inte individer eller medborgare"). Detta språkliga kamouflage

är ingen svensk uppfinning. Denna metod har framgångsrikt använts av Republikanerna i USA och av Venstre i Danmark innan Moderaterna på allvar började utnyttja denna metod.

Velferdsordninger på anbud

Denna metod har fungerat på ett sätt: Moderaterna har vunnit två val i rad i Sverige. I Danmark vann de borgerliga val i en tioårsperiod (och som socialist kan jag inte säga särskilt mycket positivt om den socialdemokratiskt ledda regering som danskarna nu har). Den har också fungerat på ett annat sätt: högern har påbörjat ett systemskifte, det som de tidigare bara talade om. Nu har de slutat tala om det, och genomför det i stället. Harsvik exemplifierar med hur omsorgssektorn lagts ut på anbud i Sverige: "I internasjonal sammenheng skiller den svenske høyrepolitikken seg ut, med en svært generøs finansiering fra det offentlige og en svært lav grad av regulering. Dagens Industri, det svenske svaret på Dagens Næringsliv beskriver det som en ren gullgrube for omsorgsselskapene. Sverige har gått fra offentlig monopol til et av verdens mest uregulerte markeder, kan avisen fortelle. De støtter seg på Statistiska Centralbyråns statistikk over avkastning på kapital i 2009. Tallene for 2010 er de siste som er offentliggjort, og de viser at det fortsatt er svært gode tider for kommersiell velferdssproduksjon." Harsvik påpekar att de privata företagen inom hälsa, skola och omsorg har en avkastning som är nästan dubbelt så hög som genomsnittet inom svenskt näringsliv, och att speciellt inom äldreomsorgen är allt större aktörer det vanliga.

Hur skapas detta överskott? Finansieringen för dessa företag garanteras av skattebetalarna, och de kan genom att erbjuda sämre service för de vårdbehövande och sämre villkor för sina anställda ta ut större del som vinst. I Sverige finns heller inget förbud mot att ta ut vinst genom att driva exempelvis skolor och vårdinrättningar. Från svensk horisont finns exempel på detta sätt att skapa profit, ett av de mer kända sådana (och som Harsvik an-

vänder sig av i boken), är Carema-skandalen från november 2011. Den svenska tidningen Dagens Nyheter berättade 11 november 2011 om detta företags då senaste projekt för att öka avkastningen: genom att väga blöjorna. Syftet var att utnyttja blöjornas fulla kapacitet, och se till att de inte blev bytta för ofta. "Om tante Greta ikke har tisset tilstrekkelig mye, får vi ikke bytte bleie", som en av de anställda sade till Dagens Nyheter. Dock vågade ingen av de anställda stå fram med namn och bild, av rädsla för repressalier från arbetsköparen. "Men de kunne fortelle om konsekvensene av sparekravet. De eldre ble tvunget til å sitte i gjennomvåte bleier i timevis." De anställda har fått ansvar för att kartlägga den enskildas urinerande i en period. I denna period väger personalen de äldres använda blöjor med jämna mellanrum, för att slå fast hur lång tid det tar innan blöjan når sin "fulla kapacitet" och börjar läcka. Utifrån detta skall man slå fast vilken sorts blöjor som passar bäst – allt för att spara pengar. En anonym anställd berättar för tidningen: "Tynne typer for folk som skvetter litt hele tiden blir dyrt – de må jo byttes ofte. Da er det bedre med en som kan fange opp større mengder urin. På den måten sparer bedriften penger, mens den eldre må sitte i en nedpisset bleie. Det er ikke bare ille for de eldre, men også uverdig for oss ansatte". De anhöriga (påstående) kan på sin sida berättat att deras närmaste plågas av sår och utslag.

Samma politik önskar sig Høyre hit. Som Harsvik påpekar: "Høyre har blitt stadig mer hissige på å gjennomføre den type anbud vi har sett i Sverige. Etter kommunevalget høsten 2011, har man i mange Høyre/Frp/V/Krf-styrte kommuner vedtatt prinsippet om full konkurranseutsetting, med Tromsø som det kanskje mest kjente eksemplet. Med Fremskrittspartiet og Venstre som pådrivere, er det sannsynlig at vi i Norge vil få nøyaktig den samme utviklingen som i Sverige. [...] De selskapene som etter hvert har blitt dominerende i Sverige, Carema og Attendo, har vært sentrale aktører i det kommersielle markedet for eldreomsorg også i Norge".

Denna politik brukar försvaras med argument om större mångfald och mer valfrihet. Bortsett från att välfärdstjänster skiljer sig ganska radikalt från dagligvaror – det är lättare att välja mellan olika sorters smör än att välja välfärdskapitalist, och det har heller inte lika stor betydelse för min livskvalitet om jag föredrar Heinz' eller Iduns ketchup, så blir det

inte større mangfold. Harsvik skriver i boken: "Som nevnt er det ofte de ideelle aktørene som løstes fram når det er snakk om å sette velferd ut på anbud. I virkeligheten er anbud og konkurranseutsetting en dødslinje for det ideelle, gjerne verdibaserte supplementet. Av de 47 gjennomførte anbudskonkurransene For Velferdsstaten undersøkte, er kun én vunnet av en ideell aktør." Denna aktør, Kirkens Bymisjon, har byggt sine pensionsavtaler på samme avtalsverk som velferdstjenester som drives av den offentlige sektoren, og de forlorte senere sitt anbud, på grunn av for høye pensionsutgifter. Konsekvensen blir at en handfull profittdrivne velferdskapitalister tar hånd om skoler, sjukhem og andre vårdrättningar – och det kan väl inte kallas mangfold? Harsvik tycker inte det, och det gör inte jag heller.

Arbeid og «utenforskap»

Kapitlet om arbeid og utanforskap (Arbeid og "utenforskap") är mycket intressant, speciellt för alla oss som är, eller riskerar att bli, beroende av olika slags trygdeöverföringar ("NAV"). Harsvik påminner oss i boken om att Erna Solberg till VG har uttalat att "Sverige er en tigerøkonomi". Harsvik antar att hon med tigerekonomi avser ett samhälle där den starkes rätt gäller. Det är en inte helt orimlig antagelse – i alla fall är det vad som i hög grad gäller i Sverige.

Jag har en nära anhörig i Sverige som lider av kronisk smärta, och därför fått sjukpenning från Försäkringskassan (som ungefär motsvarar det som förr hette Rikstrygdeverket här i Norge). Denna indrogs dock efter flera år, då Försäkringskassans läkare, som aldrig mött henne, bestämde sig för att hon var frisk, varför hon hänvisades till arbetsförmedlingen och var tvungen att söka om socialhjälp. Efter flera års kamp har hon fått tillbaka sin sjukpenning, men för hur lång tid vet vi ju inte. Hon är inte ensam. Som Harsvik skriver: "I svenske medier hører man [...] om kreftopererte Peter, som må melde seg arbeidsklar en måned etter en hjerteoperasjon. Om lastebilsjåføren Jan, som går til dialyse mer enn 20 timer i uka på grunn av en nyresykdom, og er nesten helt blind. Likevel forventes det at han stiller på jobbkurs. Margaretha sliter med å lære seg å snakke og gå igjen etter at hun ble operert for kreft. Hun mottar stadig mer insisterende brev – som hun ikke kan lese selv – der hun bes innfinne seg på arbeidsk-

ontoret." Harsvik berättar att Försäkringskassan har offentliggjort statistik över vad som händer med de utförsäkrade (de som nekas vidare sjukpenning). "Innen det første året er halvparten tilbake i sykeforsikringen, og et stort antall mennesker forsvinner helt ut av systemet. [...] Nesten 25 prosent av de utförsäkrade er etter 20 måneder forsvunnet ut av systemet, og beskrives som "øvrige". Det vil si at de verken er innskrevet hos arbeidsformidlingen eller hos forsikringskassen. Men ser man på situasjonen etter åtte måneder, utgjør gruppen "øvrige" 22 prosent og de er helt uten arbeidsinntekt. Det er uklart hvordan disse er forsoget. Trolig forsores de av foreldre, barn,

"I november i 2012 steg den sesongjusterte arbeidsløsheten [i Sverige] til 8,1 prosent, og den forventes å ligge på omtrent samme nivå videre i 2012-13. Det betyr at den i dag ligger på et høyere nivå enn i oktober 2006 (6,6 prosent), da de borgerlige overtok regjeringmakten i Sverige." Både Høyre och Moderaterna brukar här svara finanskris, och att Sverige trots allt klarat sig bra i en extremt krävande international situation. Harsvik påpekar att detta heller inte stämmer. "Om man ser på utviklingen i EU-landene har Sverige presteret helt middels, men mange andre land har lyktes bedre med å holde ledigheten nede. Bak Sverige finnes primært de sør- og østeuropeiske økonomier som har blitt rammet særlig hardt av finanskrisen, og som man sjelden sammenlikner med Sverige i økonomisk utvikling." Harsvik påpekar att den svenska regeringens svar på finanskrisen i huvudsak handlat om sänkta skatter, vars effekter inte går att mäta. Däremot möter man många svenska ungdomar i Norge, som har lämnat arbetslöshet i Sverige bakom sig för att i stället söka lyckan i Norge, något som de ofta lyckas bättre med här än där. Som Harsvik skriver:

"Her hos oss er det god bruk for dem, men på lengre sikt vil ungdomsflukten kunne bli et stort problem for et Sverige med de samme demografiske utfordringene som oss. Befolkningen blir eldre. Det blir færre yrkesaktive som kan forsørge hver pensjonist i årene som kommer. Det bør bekymre alle som er opptatt av den langsiktige vekstkraften i svensk økonomi. Å sørge for at ungdom kommer seg i jobb og blir i landet, er helt avgjørende for å ha en bærekraftig økonomi med solid vekstevne på lang sikt." Här bör man kanske, som Harsvik gör i boken, påpeka att den svenska utvandringen 2011, som i hög grad går till Norge, var den högsta sedan 1887, på den stora amerikamigrationens tid.

«Det skal lønne seg å arbeide»

Harsvik påpekar att här "[i] Norge lover Høyre i sitt utkast til partiprogram 2013-2017 at de skal "gå gjennom dagens velferdsordninger for å sikre seg at det lønner seg å jobbe". Det låter som en direkt kopia av den retorik som Moderaterna alltid gått till val på: Det skall löna sig att arbeta. Det är bara det att de skall göra arbete lönsamt genom att göra det väldigt obehagligt att vara arbetslös eller sjuk. Harsvik

partner eller gjennom økonomisk støtte fra sosialtjenesten. Andelen som er forsoget av pårørende er sterkt stigende."

Harsvik påpekar också hur arbete är det viktigaste honnörordet som både Moderaterna i Sverige och Høyre i Norge önskat vinna egendomsrätten över. Emellertid visar Harsvik att den borgerliga regeringen i Sverige inte varit särskilt framgångsrika när det handlar om att öka sysselsättningen, utan tvärtom.

skriver: "I sin bok Kampen om sjukfrånvaron har Björn Johnson ved Högskolan i Malmö analysert den svenske debatten om temaet. Boken viser hvordan overdrevne og feilaktige påstander om sykefraværet gjennom de første årene på 2000-tallet ble gjentatt så ofte, av så mange og med så stor suffisanse at de [til] slutt ble stående som sannheter i den svenske offentligheten". Dette känns väldigt väl igen från dagens norska debatt, där Torbjørn Røe Isaksen talar om en bomb under välfärdsstaten (och där heller inte han bryr sig om de faktiska talen). När Försäkringskassan fick flere anställda och ett tydligt mandat från den nya borgerliga regeringen om att öka kontrollen och anstränga sig för att avslöja det stora antal bidragsfuskare (trygdemisbrukare) som man antog fanns, så resulterade detta i att i drygt 1 procent av tillfällena ledde detta till fällande dom.

Här i Norge är det inte bara Høyre som har kommit med liknande påståenden – också NHO har varit på banan. Harsvik påpekar att det är som i Sverige: högerkrafterna spelar tillsammans. Jag nämnde Røe Isaksens påståenden om en bomb under välfärdsstaten. Fremskrittspartiets stortingsrepresentant Robert Eriksson har hävdad att "regjeringen Stoltenberg har transportert de svakeste fra arbeidslivet over på trygdeordninger for å holde ledigheten lav. Man kamouflerer den virkelige ledigheten." Här kommer Harsvik med tal: "Folketrygdens utgifter til sykepenger vil i 2012 være i størrelsesorden 37 milliarder kroner.

Dersom det sesongjusterte sykefraværet nå hadde vært like høyt som det var ved inngåelsen av IA-avtalen i 2001, ville folketrygdens sykepengeutgifter vært i underkant av 5 milliarder kroner høyere." Som Harsvik påpekar tillkom IA-avtalen i samarbeide med fackforeningsrørelsen, i stället för Moderaternas strategi i Sverige. Därmed inte sagt att underteknad skriver under på att IA-avtalen alltid fungerer efter avsikt.

Harsvik har dock en viktig poäng, som høgersidan oftast glömmes: "Man må heller ikke glemme at jo flere som er inne på arbeidsmarkedet, jo flere får rettigheter til for eksempel sykelønn. Og mange som etter hvert blir uføre i større eller mindre grad i Norge, ville i mange andre land aldri ha blitt en del av arbeidsmarkedet i utgangspunktet. Sammenliknet med andre land er det altså flere som arbeider i Norge, men blant dem som ikke lenger kan jobbe, er det mange som har rettigheter som gjør at de klarer seg ganske greit."

Om Høyre og sjukløn sier Harsvik blant annet: "Foran valget i 2013 har programkomiteen i Høyre for første gang ikke foreslått konkrete

nedskjæringer i sykelønnsordningen. Det sies riktignok ikke noe om at den skal bevares på dagens nivå, men man går ikke til valg på å kutte i den. Det er viktig å merke seg Høyres dobbeltkommunikasjon på dette spørsmålet."

Harsvik påpekar at Høyre under stortingets behandling av statsbudjetten for 2013 har ställt frågor om vad man kan spara genom att reducera sjuklöneprioden, och vad man kan spara om upptjäningstiden utvidgas, och att de har ett om juridisk hjälp till hur en sådan innsparning skulle kunna genomföras. Harsvik nämner att "[i] et intervju i TV2-programmet Harde Fakta åpner også Røe Isaksen for kutt i sykelønnsordningen dersom sykefraværet igjen øker". Som Harsvik sier betyr dette at om en framtidig mørkblå regjering ikke for en (relativt sett) lika vällyckad politikk som de "rödgröna" för ett inkluderande arbetsliv, så skall arbetstagarna straffas, genom sämre sjuklön.

Harsvik talar om hur högerpartiernas krav på ett hårdare arbetsliv konsekvent kallas för uppmjukning. Vad det egentligen handlar om är detta: sämre anställningsstrygghet, ökad användning av tillfällig (midlertidig) arbetskraft och mer obekvämt och oförutsägbart arbetstid. Harsvik påpekar att på samma sätt som högerpartiernas privatisering-

spolitikk har testats utan nämnvärda resultat i flera länder, är heller inte detta någonting nytt och oprövat. Detta recept har testats i många länder, framdrivet av arbetsköparorganisationer och högerpartier, "noen steder dessverre med sosialdemokratiske partier som mer eller mindre entusiastiske medspillere". Det hedrar den tidigare stortingsrepresentanten for Arbeiderpartiet, Wegard Harsvik, att han åtminstone nämner detta, även om underteknad anser att en del mer skulle kunna sägas om hur framför allt Tony Blair och Gerhard Schröder genomfört sådan klassfientlig politikk.

Harsvik nämner dock Tyskland som exempel (men utan att nämna att de tyska socialdemokraterna varit med på att genomföra detta): "Tyskland er et eksempel på et land der kraftige grep ble tatt i såkalte "strukturelle reformer" på arbeidsmarkedet. Etter 15 år med denne kuren, hadde Tyskland høyere ledighet i 2008 enn i 1995, og

tilnærmet nullvekst i sysselsettingen. I samme periode ble ledigheten i de nordiske landene mer enn halvert, og sysselsettingen økte med 15-25 prosent. Det er ingen sammenheng mellom de landene som har gjennomført de tøffeste tiltakene for de-regulering og skatteutt og god økonomisk utvikling". Harsvik nämner inte det, men den som är intresserad av det tyska exemplet bör läsa "Vi er ikke dyr, men vi er tyskere" av den danske fackforeningsaktivisten Mattias Tesfaye.

Angrep på fagbevegelsen

Undertecknad flyttade till Norge februar 2006, sju månader före det riksdagsval som förde Fredrik Reinfeldt till makten. Jag minns hur Moderaterna började tala väl om fackföreningar och kollektivavtal (tariffavtaler). I kapitlet "Kampen mot fagbevegelsen" tar Harsvik upp detta. Han nämner att Erna Solberg påstår att "[m]in dør er åpen for alle" och att hon då ger uttryck för att hon önskar god kontakt med LO och de andra fackförbunden om hon skulle bli statsminister efter valet – precis som Reinfeldt gjorde innan han blev statsminister i Sverige. Harsvik skriver: "Faktisk var deres nyvunne begeistring for fagbevegelsen noe av det Moderaterna fikk mest – og ukritisk – oppmerksomhet rundt." Harsvik påpekar också att så sent som 2009 lade Høyre mitt under valrørelsen (valgkampen) fram en lista där det stod vilka som skulle mista makt och inflytande om høgersidan vann valet. Överst på listan stod LO.

Harsvik berättar hur regeringen Reinfeldt gått tillväga för att försvara LO. Både Norge och Sverige är länder som traditionellt har haft en stark fackföreningsrørelse, säkrat genom hög organisationsgrad. Som Harsvik skriver betyder "[e]n svekket fagbevegelse [...] på lang sikt at veien åpnes for de gjennomgripende samfunnsendringer som høyresiden alltid har ønsket seg". För att minska organisationsgraden har den svenska regeringen gjort det dyrare att vara organiserad. En av denna regerings första åtgärder var att avskaffa rätten att dra av fack-

föreningsavgiften på skatten. Genom detta ökade kostnaderna för att vara organiserad dramatiskt. Som Harsvik berättar så har man i Sverige ett annat system än i Norge för stöd vid arbetslöshet. Utbetalningarna kommer från egna ordningar som administreras av fackföreningarna, som kallas arbetslöshetskassor, eller bara a-kassan.

Regjeringen gjorde det mycket dyrare att vara medlem i a-kassan, genom att införa differensierad avgiftsnivå utifrån bransch: branscher med hög arbeidslöshet fikk høyre avgift. Det ko-

Samtidig som internasjonale undersøkelser viser at svenske skolebarn lærer mindre på skolen, er det en annen trend som går i motsatt retning: Karakterene blir bedre og bedre.

den svenska utvandringen 2011, som i hög grad går till Norge, var den högsta sedan 1887, på den stora amerikaemigrationens tid.

Detta beror på att den svenska högern tills vidare har vunnit tankekriget i vårt östra grannland. De har satsat på opinionsbildning, genom olika organisationer, där näringslivets tankesmedja Timbro varit viktigast. Dessa organisationer har tilldelats massiva summor från näringslivet, och de har i hög grad inspirerat till bildandet av Civita i Norge.

star exempelvis 85 kronor i månaden att vara medlem i Finans- och försäkringsbranschen a-kassa, medans industriarbetare måste betala 267 kronor i månaden, och anställda i hotell- och restaurangbranschen måste betala 390 kronor. Detta har lett till ett medlemsras. Samtidigt har det blivit svårare att överhuvudtaget få utbetalningar vid arbetslöshet, och nivåerna har blivit lägre. Harsvik påpekar att Sverige nu har den lägsta ersättningsnivån (ytelsesnivået) i Norden som andel av genomsnittlig lön, och att försämringen i perioden 2002-2008 var den kraftigaste i hela OECD. Samtidigt är ett mer omedelbart problem, som Harsvik påpekar, att allt flere svenskar står utan rätt till ersättning: bara var tredje arbetslös får nu arbetslöshetsersättning, att jämföra med ca 75 procent före 2006.

Harsvik påpekar att Moderaterna genom flera år har stått för en kraftig reduktion av fackföreningsrörelsens makt, någonting som i Norge är välkänt från Framskrittspartiets program. Det skulle inte förvåna undertecknad om en borgerlig regering ganska omgående går till angrepp på fackföreningsrörelsen också här.

Privatisering av skolevesenet

I kapitlet "Världens bästa skitskola" ser Harsvik på den svenska skolan. I många år har borgerliga partier profilerat sig som skolvänliga, och kunskapsinriktade. Undertecknad har lagt märke till Venstres valplakat med text där de skriver att de skall satsa på skolan. Tja, om de har tänkt att "lära" av Sverige så kommer det inte att gå så bra. Som Harsvik skriver: "Høyre har de siste årene pågående lansert seg selv som "skolepartiet", gjennom påfallende lik retorikk som Moderaterna benyttet i Sverige, med vekt på valgfrihet og privatskoler – eller "friskoler" som de ønsker å kalle det. [...] Gjennom offensive utspill om Høyres plan for "verdens beste skole" skal dette være en vinner sak ved valget i 2013."

Høyre vill låta alla som vill få öppna sin egen skola, så länge de uppfyller vissa minimumskriterier. Det offentliga skall låta pengarna följa eleven, och därigenom överföra pengar till skolägaren, oavsett om denna är en offentlig, ideell eller kommersiell aktör. Därigenom skall skolorna konkurrera om eleverna, och konkurransen skall skapa goda skolor. Så är det tänkt.

Detta är ingenting nytt under solen. Detta experiment har testats i Sverige, med resultat som förskräcker. Denna politik har praktiserats i Sverige sedan Carl Bildts borgerliga regering 1991 (som förlorade makten till en socialdemokratisk regering i valet 1994, varefter Socialdemokraterna innehade regeringsmakten till den borgerliga regeringen övertog makten 2006). Genom olika tester, däribland PISA, framkommer det att "Sverige er et av de få landene som må konstatere en kontinuerlig forverring gjennom hele 2000-tallet". På samma vis som i omsorgssektorn är det de kommersiella aktörerna som dominerar. Harsvik frågar sig om Høyre är en blåkopia av sitt svenska systerparti, och exemplifierar med att det under Bondevik II-regeringen, med Høyres Kristin Clemet som arkitekt, lades fram en så kallad "friskolelag", som innebar en massiv utvidgning av antalet privata skolplatser. Harsvik skriver: "Selv om erfaringene med private aktører i skolesektoren i Norge ble mindre gjennomgripende enn Clemet hadde ønsket [på grund av den senare "rödgröna" regeringens fryslag], viste de tydelig at selv om aktørene hevdet å drive på "non-profit"-basis, ble det tatt ut store utbytter til investorene, som ble forsøkt holdt hemmelig. I juli 2008 ble den private John Bauer-skolen i Bergen dømt til å tilbakebetale 7,3 millioner kroner til staten. Pengene var gitt som statstilskudd under forutsetning av at skolen ikke skulle ta ut profitt. Da det ble avslørt at store profitter likevel var tatt ut, satte staten foten ned og krevde tilbake pengene".

Høyres officiella politik är att de vill ha förbud mot att ta ut profit från privata skolor. Starka krafter arbetar dock för att få detta förbud upphävt, och även de som vill behålla det antyder att det först och främst handlar om taktik, och inte principer. Med knapp marginal sade Høyre nej till att upphäva detta förbud på landsmötet 2009, där Torbjørn Røe Isaksen var en av de som argumenterade för att också privata skolor skulle kunna ta ut vinst. Harsvik citerar Røe Isaksens uttalande på detta landsmöte: "Jeg ser ingen prinsipiell forskjell på å tjene penger på drift av private barnehager og drift av privatskoler". Här ger Harsvik på sätt och vis Røe Isaksen rätt, och även undertecknad gör det. Från dagissektoren (barnehagesektoren) kan vi se hur även de minsta daghemmen skapar komplicerade företagsstrukturer, där det blir väldigt svårt att följa pengarna. Företagen anpassar sig genom olika slags transaktioner mellan interna företag, egna egendomsföretag, företag för vaktmästartjänster, koncernbidrag, räntor på lån mellan företagen, och så vidare. På detta sätt kan profit ändå tas ut. Det samma gäller privata skolor, även vid ett eventuellt förbud mot vinstuttag.

Eftersom de svenska privatskolorna lever av de medel som följer eleven, så är det viktigt för dem att attrahera elever. Ett sätt att göra det är genom att ge höga betyg. Detta görs, som Harsviks bok visar, i hög utsträckning. Harsvik skriver: "Samtidig som internasjonale undersøkelser viser at svenske skolebarn lærer mindre på skolen, er det en annen trend som går i motsatt retning: Karakterene blir bedre og bedre. Sagt med andre ord, er det lenge siden svenske avgangselever har kunnet så lite, men de har aldri fått bedre karakterer." Vi som minns borgerligt tal om vänsterns flumskola vet inte om vi skall skratta eller gråta. Harsvik upplyser oss om att flera lärare vid John Bauer-skolan i februari 2011 gick ut i Sundsvalls-Tidningen och berättade att skolledningen

Foto: Folkupproret mot utnyttjande av praktikanter

ofta ändrade betygen som lärarna hade gett eleverna. Dessa ändringar gjordes för att säkra största möjliga inkomst till koncernen. Skolan har helt enkelt blivit butik i dagens Sverige. Samtidigt påpekas det i boken att elever inte får "den oppfølgingen de har krav på fordi kostnadsbesparelser er eneste måte å sikre overskudd på". Harsvik påpekar att Sverige fick sin nya skollag 1992, och att det då knappt existerade privata skolor i Sverige, och att de få som fanns var ideella stiftelser. Därför var det dessa som var de viktiga skolorna närmast efter lagändringen. Så är det dock inte längre. Det senaste decenniet har de kommersiella skolorna övertagit marknaden fullständigt. Vi kan förvänta oss samma utveckling i Norge om en liknande skollag införs här.

Tankekrigen

Privatisering av offentlig välfärd har varit en mycket viktig sak för högern i hela västvärlden, men som Harsvik visar så pekar forskningen nästan entydigt på att detta är dyr och dålig politik. Författaren skriver: "Videre finnes det også bred dokumentasjon av at i den grad kommersialisering av tjenestene gir lavere kostnader for det offentlige, er det de ansattes lønns-, pensjons- og arbeidsvilkår det går ut over".

I kapitlet "Høyrekreftenes felles røtter" påpekar Harsvik att "det finnes ingen land med en avansert og moderne økonomi som har beveget seg raskere i liberalistisk retning enn Sverige, siden målingene tok til i 1996". Detta beror på att den svenska högern tills vidare har vunnit tankekriget i vårt östra grannland. De har satsat på opinionsbildning, genom olika organisationer, där näringslivets tankesmedja Timbro varit viktigast. Dessa organisationer har tilldelats massiva summor från näringslivet, och de har i hög grad inspirerat till bildandet av Civita i Norge.

För att inte läsaren av denna recension (bokanmeldelse) skall förledas att tro att under-tecknad tänkt höja den norska regeringen till skyarna, så vill jag komma med följande: exemplet Sverige (precis som exemplet Danmark) förskräcker, och är ett kraftigt argument mot en blå regering i Norge, framför allt eftersom vi vet att Høyre i hög grad låter sig inspireras av Moderaterna. Det innebär inte att jag är nöjd med regeringen Stoltenberg II. Jag önskar mig en regering med betydligt starkare profil i välfärdsfrågor, som vågar satsa på reformer som kommer vanligt folk här i Norge till godo. Det räcker inte som argument att de blå är

värre än de "rödgröna", de "rödgröna" partierna måste också föra en politik som verkligen kan kallas rödgrön. Konkreta exempel på politik från deras sida som inte är särskilt varken röd eller grön är många: införingen av arbetsavklaringspengar, konsekvensutredningen för oljeborrning utanför Lofoten och deltagandet i invasionen av Libyen. Jag fruktar att regeringen Stoltenberg II kommer att falla i höst, inte för att jag är särskilt förtjust i denna regering, utan för att jag är livrädd för alternativet. Detta kommer inte Harsvik med någon analys av i sin bok, och det hade varit önskvärt.

**'raus! 'raus! 'raus! 'raus!
'raus! 'raus! 'raus! 'raus!
'raus! 'raus! 'raus! 'raus!
'raus! 'raus! 'raus! 'raus!**

Ola Bog